

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь - «Магістр»

**на тему: УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО
УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
УКРАЇНИ**

Виконав:

студент спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
ОП «Публічне управління та адміністрування»

Кириченко Ярослав Сергійович

Керівник:

Бричко Аліна Михайлівна

к.е.н., доцент

кафедри публічного управління та адміністрування

Рецензент:

Коблянська Інна Ігорівна

к.е.н., доцент

кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування
Сумського державного університету

Суми - 2024

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Економіки і менеджменту
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь	«Магістр»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування» ОП «Публічне управління та адміністрування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

д.е.н., професор

О.П. Славкова

« ____ » « ____ » 202 ____ 3 ____ р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**Кириченко Ярослав Сергійович****1. Тема роботи:** Удосконалення розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій України**2. База практичного дослідження:**

Аграрний сектор України

керівник роботи Бричко Аліна Михайлівна, к.е.н., доцент

« ____ » грудня 2023 р. № ____ -н

затверджена наказом по університету від

«12» грудня 2023 р.

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи)**4. Вихідні дані до проекту (роботи):**нормативно-законодавчі акти України, навчально-методичні посібники, монографії, підручники за тематикою дослідження, наукові публікації, статистична інформація за 2020-2022 роки**5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**

- проаналізувати теоретичні засади розвитку електронного урядування в Україні;
- здійснити аналіз поточної системи електронного урядування в Україні;
- охарактеризувати концепцію розвитку електронного урядування в Україні;
- проаналізувати державні електронні послуги в Україні;
- визначити перспективні напрями розвитку системи електронного урядування;
- розробити державний механізм інформаційного забезпечення в умовах цифрових трансформацій;
- запропонувати удосконалення механізмів електронного урядування в Україні.

6. Дата видачі завдання:

«22» грудня 2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проекту	Примітка
1	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану	Листопад-грудень 2022	
2	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази	Січень 2023	
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи	Лютий-квітень 2023	
4	Збір та обробка фактичного матеріалу, узагальнення аналізу застосування досліджуваного питання на підприємстві (переддипломна практика)	Квітень-травень 2023	
5	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту по переддипломній практиці	Червень 2023	
6	Проектування напрямів вдосконалення досліджуваної проблеми	Липень-Серпень 2023	
7	Завершення проектної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику	Вересень 2023	
8	Оновлення даних за 2021, 2022 роки та доопрацювання аналітичного і проектного розділів кваліфікаційної роботи	Жовтень 2023	
9	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування	Листопад 2023	
10	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедрі, до відділу якості освіти)	01 грудня 2023	
11	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату	15 грудня 2023	
12	Захист кваліфікаційної роботи	20 грудня 2023	

Студент

(підпис)

Ярослав КИРИЧЕНКО

Керівник роботи

(підпис)

Аліна БРИЧКО

Перевірку на автентичність проведено

Надія БАРАНИК

Дипломна робота допущена до захисту

(підпис)

(підпис)

Маргарита ЛИШЕНКО

АНОТАЦІЯ

Кириченко Я.С. Удосконалення розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій України

Магістерська робота зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», СНАУ, Суми-2023 р. – Рукопис.

У сучасному світі, де інформаційні технології проникають у всі сфери життя, розвиток електронного урядування стає стратегічним завданням для держави. Впровадження сучасних інформаційних та комунікаційних засобів у діяльність урядових органів сприяє покращенню доступу до державних послуг, зниженню адміністративних бар'єрів для громадян та бізнесу, забезпечує більш прозоре та ефективне функціонування державних структур.

Мета роботи - дослідження теоретичних засад розвитку електронного урядування в Україні та визначення концептуальних положень для формування системи електронного урядування в умовах цифровізації. Дослідження також спрямоване на виявлення перспективних напрямків розвитку електронного урядування, розробку державного механізму інформаційного забезпечення в умовах цифрових трансформацій та удосконалення механізмів електронного урядування в Україні. Об'єктом дослідження є розвиток електронного урядування в Україні. Предмет дослідження – теоретичні засади, концепції, механізми та перспективи розвитку системи електронного урядування в Україні в умовах цифровізації.

Методологічною основою даної роботи є загальноприйняті методи наукового дослідження взаємозв'язку явищ навколишнього середовища на теоретичному рівні (системно-функціональний, конкретно-історичний, формально-логічний, порівняльно-правовий аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо); основні положення міжнародного права, внутрішнього права, загальновизнані морально-етичні норми.

Дослідження виявило складність викликів, що стоять перед державою в процесі впровадження електронного урядування, включаючи адаптацію до швидкозмінних технологічних та соціальних змін.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості вдосконалення електронного урядування в Україні з метою забезпечення більш ефективної та прозорої взаємодії між урядом та громадянами.

Ключові слова: електронне урядування, цифрові трансформації, державні послуги, громадяни, бізнес.

SUMMARY

Kirichenko Ya.S. Improving the development of electronic governance in the conditions of digital transformations of Ukraine

Master's thesis on specialty 281 "Public management and administration", SNAU, Sumy-2023 - Manuscript.

In today's world, where information technology permeates all spheres of life, the development of electronic governance becomes a strategic task for the state. The implementation of modern information and communication tools in the activities of government bodies helps to improve access to public services, reduce administrative barriers for citizens and businesses, and ensures more transparent and efficient functioning of state structures.

The purpose of the work is to study the theoretical foundations of the development of e-government in Ukraine and to determine the conceptual provisions for the formation of the e-government system in the conditions of digitalization. The study is also aimed at identifying promising directions for the development of e-government, developing a state mechanism for information provision in the conditions of digital transformations, and improving the mechanisms of e-government in Ukraine. The object of the study is the development of electronic governance in Ukraine. The subject of the study is the theoretical foundations, concepts, mechanisms and prospects for the development of the e-government system in Ukraine in the conditions of digitalization.

The methodological basis of this work is generally accepted methods of scientific research on the relationship of environmental phenomena at the theoretical level (systemic-functional, concrete-historical, formal-logical, comparative-legal analysis, synthesis, induction, deduction, etc.); basic provisions of international law, domestic law, generally recognized moral and ethical norms.

The study revealed the complexity of the challenges facing the state in the process of implementing e-government, including adapting to rapidly changing technological and social changes.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of improving electronic governance in Ukraine in order to ensure more effective and transparent interaction between the government and citizens.

Keywords: e-government, digital transformations, public services, citizens, business.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	13
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІ	23
2.1. Аналіз поточної системи електронного врядування в Україні	23
2.2. Концепція розвитку електронного врядування в Україні	28
2.3. Аналіз державних електронних послуг в Україні	42
РОЗДІЛ 3. ПОКРАЩЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ УКРАЇНИ.....	52
3.1. Перспективні напрями розвитку системи електронного врядування.....	52
3.2. Розробка державного механізму інформаційного забезпечення в умовах цифрових трансформацій.....	61
3.3. Удосконалення механізмів електронного урядування в Україні.....	71
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах, коли інформаційні технології проникають в усі сфери життєдіяльності суспільства, розвиток електронного урядування став розглядатися як важливе стратегічне завдання держави. Інтеграція сучасних інформаційно-комунікаційних інструментів у роботу державних установ розширює доступ громадян і бізнесу до державних послуг та сприяє зниженню адміністративних бар'єрів. Це також забезпечує більшу прозорість та ефективність функціонування державних установ.

З урахуванням результатів дослідження, проведеного на основі аналізу сучасних тенденцій розвитку електронного урядування в Україні, можна окреслити проблеми та перешкоди у цій сфері, а також виявити наявні перспективні шляхи вдосконалення цього процесу. Розробка концепції електронного урядування, відповідної міжнародним тенденціям і стандартам, допоможе підвищити оперативність і ефективність процесу державного управління, а також відкрити доступ до інформації та забезпечити максимальну інформаційну відкритість і прозорість у діяльності органів публічної влади.

Надання державних електронних послуг є важливим аспектом розвитку електронного урядування в Україні. З допомогою аналізу їх функціонування можна визначити ступінь підготовленості українців щодо переходу на електронні послуги, а також окреслити наявні проблеми та розробити можливі шляхи їх вирішення.

У зв'язку з інтенсивним процесом технологічного розвитку та цифровізацією, важливим є аналіз перспективних напрямів у розвитку системи електронного урядування, ураховуючи сучасні тенденції та потреби громадян і підприємств. Зміцненню цифрової трансформації в усіх галузях державного управління сприяють поліпшення національних засобів інформаційного забезпечення та оптимізація механізмів електронного урядування.

Виходячи з цього, дана дослідницька робота спрямована на аналіз нормативної бази формування електронного урядування в Україні і розробку

рекомендацій щодо вдосконалення системи в умовах цифрової трансформації. Отримані висновки здійсненого дослідження стануть корисними для органів державної влади, академічного співтовариства, практикуючих спеціалістів та громадянського суспільства, які цікавляться сучасним публічним управлінням і використанням новітніх технологій для поліпшення соціального добробуту.

Багато фахівців розглядали питання електронного уряду, серед визнаних науковців доцільно виділити С. В. Дзюба [8] та В. Ф. Нестерович [30], що присвятили свої раці аналізу українського досвіду реалізації, в умовах українських економічних реалій, програм розвитку електронної демократії та електронного урядування. Окремі проблеми впровадження шляхів вдосконалення управління шляхом, впровадження різноманітних заходів, креслені в роботах О. Дергачов [10]. Праці І. П. Лопушинський спрямовані на вивчення результатів розвитку електронної демократії, отриманих закордонними спеціалістами, особливу увагу приділивши дослідженню даної системи в США. Інші різноманітні аспекти світового досвіду електронного урядування в сукупності з досвідом впровадження е - урядування в Україні розглядаються в наукових дослідженнях М. С. Демкова [5], І. Б. Желяєв [7], Н. Н. Клишч [16], К. О. Линьов [20], С. В. Політанський [22], М. В. Фігель [30].

Актуалізація цієї теми обґрунтовується наявністю великої кількості питань та відсутністю сформованої теоретичної бази, яка б давала вичерпні відповіді на питання, притаманні функціонуванню системи електронного урядування.

Метою даного дослідження є вивчення наукових положень щодо теоретичних засад формування електронного урядування в Україні шляхом окреслення ключових концептуальних підходів до побудови національної системи електронного урядування в контексті цифровізації. Крім того, дослідження передбачає ідентифікацію пріоритетних шляхів подальшого розвитку е-урядування, обґрунтування механізмів державної інформаційної підтримки процесу цифрової інтеграції та підвищення ефективності механізмів е-урядування в Україні. Зазначена мета зумовила постановку

таких **завдань** дослідження:

- провести аналіз теоретичних положень еволюції електронного урядування в Україні;
- здійснити аналіз поточної системи електронного врядування в Україні;
- охарактеризувати концепцію розвитку електронного врядування в Україні;
- проаналізувати державні електронні послуги в Україні;
- визначити перспективні напрями розвитку системи електронного врядування;
- розробити державний механізм інформаційного забезпечення в умовах цифрових трансформацій;
- запропонувати удосконалення механізмів електронного урядування в Україні.

Об’єктом дослідження є розвиток електронного урядування в Україні.

Предмет дослідження – теоретичні основи, ідеї, засоби та можливості для еволюції системи електронного урядування в Україні у контексті цифрової трансформації.

Методи дослідження роботи. Методологічна основа даної роботи включає в себе стандартні підходи до наукового дослідження, спрямовані на аналіз взаємозв’язків явищ у навколишньому середовищі на теоретичному рівні. Ці підходи охоплюють системно-функціональний аналіз, конкретно-історичний підхід, формально-логічний розгляд, порівняльно-правовий аналіз, синтез, індукцію, дедукцію та інші. Крім того, робота спирається на основні принципи міжнародного права, внутрішнього права і загальновизнані морально-етичні норми.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в глибокому вивченні сучасного стану та тенденцій розвитку е-урядування в Україні, відповідно до поточних вимог, при стрімкій діджиталізації суспільства. Результати цього аналізу відображають сукупність викликів, що стоять перед країною внаслідок переходу до електронного урядування і враховують необхідність пристосування до швидкоплинних технологічних та суспільних

інновацій, які активно формуються в умовах стрімкого розвитку суспільства.

Результати, отримані в ході дослідження, сприяли кращому розумінню сутності електронного урядування та визначенню його ролі в системі взаємодії влади і суспільства. Висновки, зроблені в ході дослідження, підкреслюють важливість розробки концепції розвитку електронного урядування, яка б враховувала потреби сучасного суспільства та специфіку епохи цифрових технологій.

У контексті цифрових перетворень розробка стратегій для вдосконалення системи електронного урядування має значимий вплив на наукову практику. Проведене дослідження вказує на критичні аспекти і основні принципи, які керують утворенням інформаційного забезпечення держави, сприяючи оптимізації управління державними процесами та поліпшенню комунікації між урядовими структурами та громадянами.

Практичне значення отриманих результатів має місце, оскільки вони відкривають можливість вдосконалення електронного урядування в Україні з метою поліпшення ефективності та прозорості спілкування між урядом та громадянами. Дослідження сприяє кращому розумінню ключових аспектів розвитку цифрової адміністрації та надання державних послуг у віртуальному середовищі.

Матеріали дослідження допоможуть органам державної влади розробити стратегічне планування та вдосконалити політику в сфері електронного урядування, що підвищить якість та оперативність обслуговування громадян, а також покращить ефективність надання державних послуг. Водночас, висновки дослідження допоможуть у подальшому розробляти та впроваджувати нові технології, що дозволять спростити громадянам отримувати послуги та зробити їх більш зручними та доступними. Впровадження результатів дослідження на практиці дозволить також внести зміни в систему освіти та навчання працівників органів державної влади з метою підвищення їхньої спроможності щодо опанування інструментами сучасного електронного урядування та їхнього розуміння.

Публікації. 1. Кириченко Я. С. Удосконалення розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій України Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ" 27-28 квітня 2023 року. м. Херсон – м. Хмельницький. 2023 – С. 428-431

2. Кириченко Я. С. Удосконалення моделі розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти», 22-23 березня 2023 р. Дубляни. 2023 – С. 54-56

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків після кожного з них, загального висновку та списку використаних джерел, який складається з 35 найменування. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок. У роботі міститься 18 таблиць та 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Одним із засобів, що дозволяє громадянам та інститутам громадянського суспільства взаємодіяти з органами влади в інформаційному середовищі, відомому як "електронне урядування", є Інтернет. Такий спосіб врядування об'єднує людей, визначає колективні потреби та сприяє досягненню загального консенсусу. При такій формі врядування широко використовуються інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) задля поліпшення результативності, відкритості та доброчесності національних і місцевих органів влади, налагодження широкого спектру послуг у сфері державного управління для населення". Застосування електронного урядування сприяє покращенню якості проживання населення, зростанню суспільної довіри та забезпеченню ефективного і рентабельного адміністрування. Запровадження електронного урядування має відбуватися на всіх рівнях влади [4].

Термін "e-government," або "електронне управління державою," вказує на використання сучасних технологій в органах управління, включаючи Інтернет, з метою підвищення ефективності. Він охоплює поняття, такі як "електронна держава," "електронний державний інструмент," "національна електронна інфраструктура," та "державне інформаційне суспільство." Проте, термін "електронний уряд" може бути більш точним і поліпшити розуміння. Він вказує на метод організації державних структур у мережі інформаційних систем з використанням локальних інформаційних систем, що сприяє більшому ефективному адмініструванню і робить його більш доступним та простим у використанні. Ця термінологія добре відображає сучасний розвиток держави і її швидкий перехід до цього підходу.

Електронна держава представляє собою організаційну форму суверенної влади, уповноважену установами, які активно надають громадянському

суспільству електронні послуги. Також, електронний уряд є гілкою електронного урядування. Зазначена низька функціональність має вплив на внутрішні системи документообігу, що впроваджені деякими адміністративними підрозділами. Важливо розуміти, що ця проблема не досліджена повністю, оскільки зміни в цьому секторі відбуваються щодня. Зрозуміло, яким чином електронне урядування сформувалося в сучасному світі.

В основі електронного урядування лежить використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) національними та місцевими органами влади із застосуванням спеціальних комп'ютерних технологій та технічних засобів. Це призвело до автоматизації багатьох адміністративних та управлінських процедур, зробивши їх більш доступними для населення [8].

Згодом було створено електронну структуру з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для полегшення взаємодії між органами влади та громадськістю. Реформи системи управління, включаючи децентралізацію, покращення управління та розподіл ресурсів, впроваджуються з метою підвищення продуктивності. Це призвело до скорочення людських ресурсів і процесів внутрішнього документообігу, а також сприяло використанню інформаційних технологій у державному управлінні.

Таким чином, е-уряд має включати не лише кіберінфраструктуру, але й усю національну інфраструктуру. Нові дослідники припускають, що це може включати "електронний державний апарат", "національну е-інфраструктуру", "державу інформаційного суспільства" або "електронний уряд". У визначенні "електронного уряду" Національна мережева інформаційна інфраструктура (НМІІ) виступає як інформаційно-комунікаційна система, яка сприяє оптимальному з точки зору суспільства функціонуванню урядових та адміністративних установ на всіх рівнях. Електронний уряд є важливим кроком на шляху до покращення стану нації [6].

Уряд України 13 грудня 2010 року схвалив стратегію розвитку електронного урядування. Стратегія спрямована на створення інформаційного суспільства, доступного для всіх, з акцентом на суспільні інтереси та інновації з

метою створення високотехнологічного суспільства. Громадяни зможуть створювати, зберігати, поширювати та використовувати інформацію та знання, зберігаючи при цьому контроль над своїми персональними даними. Однією з головних цілей стратегії є розвиток системи електронного урядування. Відповідно до положень Стратегії, електронне урядування, також відоме як електронний уряд, є формою державного управління, що використовує сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Завдання стратегії полягає у підвищенні ефективності та прозорості державного управління, а також у посиленні громадського контролю над державним управлінням [11].

Запровадження електронного урядування має на меті відповідність європейським стандартам якості в електронних публічних послугах та забезпечення прозорості перед громадянами, суспільством та бізнесом. У додаток до цього, електронне урядування ставить перед собою такі завдання [17]:

1. Повна можливість надання послуг громадянам комплексно через Інтернет, де всі необхідні операції стають доступними в одному місці з легкістю.
2. Надання індивідуальних послуг, які враховують унікальні потреби кожної окремої особи.
3. Забезпечення прозорості у роботі державних інституцій та посадовців з метою сприяння розвитку національної економіки.
4. Виконання обов'язкових заходів щодо конфіденційності з метою підвищення довіри до електронного урядування.
5. Поширення та впровадження прямої та безпосередньої демократії.

Для встановлення основ електронного урядування, слід аналізувати характерні ознаки країн, які регулярно впроваджують електронні технології в управлінні [2].

Громадяни отримали вільний доступ до всіх послуг завдяки електронним сервісам, і, що ще важливіше, представники влади стали більш доступними та прозорими у своїй діяльності.

Водночас, врахування потреб споживачів - одна з головних переваг відстеження потоку інформації, яку державні органи надають громадянськості через онлайн-ресурси - це можливість задовольнити їхні потреби. Урядові органи, аналізуючи ці дані, можуть виявляти тенденції та вподобання населення, щоб надавати якісні та персоналізовані послуги.

Комплексне впровадження державних послуг є гарним прикладом того, як сучасні технології можуть полегшити життя громадянам. Завдяки цьому, наприклад, українці можуть легко замінити водійське посвідчення без необхідності мати справу зі складними організаційними структурами спеціалізованих відомств. Застосування інтегрованого підходу спрощує процедури і робить доступ до послуг простішим та ефективнішим для громадян.

Влада часто вступає в партнерські відносини з приватними підприємствами, громадянським суспільством та волонтерськими організаціями, щоб покращити якість державних послуг. Одним із прикладів успішної співпраці є запуск нового веб-порталу.

Головний офіс Організації Об'єднаних Націй сформулював такі ключові принципи, які визначають функціонування інституту в сфері електронного урядування [22]:

1. Використання комунікаційних та інформаційних технологій для полегшення робочих процесів.
2. Участь громадян у прийнятті адміністративних рішень та їхня підтримка.
3. Досягнення максимальної прозорості в управлінні державою та вдосконалення навичок управлінської команди, що сприяє підвищенню підзвітності органів державної влади.

Оскільки електронне урядування є важливою складовою державного управління, воно має свої принципи. Однією з них є партнерська співпраця між громадянськістю, бізнесом та представниками влади. Е-урядування повинно не лише слугувати основою для впровадження різноманітних інновацій, а також передбачати надання необхідних для цього ресурсів. Варто налагодити умови

для самореалізації громадян та приватного сектору. Крім того, К. Лінов та А. Клименко виділили наступні принципи електронного урядування [16]:

1. Відкриття інформаційної мережі задля спільного вирішення проблем, обумовлених діяльністю фахівців державних органів, що мають внутрішні структури.
2. Узгодженість стандартів роботи е-уряду з іншими стандартами.
3. Гармонізація інформаційних систем для забезпечення однаковості робочих "планів" для всіх користувачів електронного уряду без необхідності використання інших методів.
4. Оцінка економічної ефективності інформаційних систем та їхньої майбутньої продуктивності. Враховувати не тільки аспект економічної ефективності, але й продуктивність часу обслуговування.
5. Нові завдання також повинні включати в себе інформаційні системи.
6. Принцип надійності вимагає, щоб інформаційні системи електронного уряду мали резервні копії, щоб вони не припиняли роботу в разі технічного збою. Вся інформація повинна бути не тільки доступною, але й достовірною.
7. Безпека даних означає, що всі ресурси інформаційної системи повинні бути захищені не тільки під час їх обробки та зберігання всередині системи, але й під час передачі даних між пристроями. Несанкціонований доступ до даних повинен бути виключений. Кожна операція в системі електронного уряду повинна бути задокументована, щоб порушення безпеки, якщо такі є, могли бути своєчасно виявлені.
8. Уніфікована база інформаційної системи означає, що кожна класифікація системи повинна застосовуватися і кодуватися в одному структурному підрозділі.

З відповідності рівномірного оброблення наявної інформації залежить продуктивність інформаційної системи електронного уряду. Необхідно забезпечувати обробку інформації у визначені проміжки часу.

Державна електронна інформаційна система має піддаватися розширенню та модифікації.

Під час роботи слід пам'ятати про принцип відповідальності. Обов'язкове використання електронного цифрового підпису необхідне для уникнення несумлінного ставлення до функціонування електронної системи. Крім того, кожне рішення на державному рівні повинно бути включено до спільного відкритого реєстру [10].

Концепція розвитку інформаційної системи електронного урядування базується на кількох основних принципах, які можна визначити наступним чином: [11]:

Органи державної влади акцентують увагу на використанні електронної форми виконання діяльності. Внесення інформації до публічного реєстру здійснюється одноразово, з можливістю подальшого використання. Важливо, щоб доступ до публічної та конфіденційної інформації регулювався відповідно до встановлених правил.

Забезпечення гармонійного взаємозв'язку і безперебійної роботи всіх інформаційних та телекомунікаційних систем, що використовуються управлінськими органами, має вирішальне значення для забезпечення ефективного електронного спілкування.

Для побудови надійної інформаційної системи електронного уряду, необхідно дотримуватися ряду фундаментальних принципів. Один із таких ключових принципів, який визнається важливим для успіху системи, називається "принципом першої особи". Згідно з цим принципом, всі сторони, які беруть участь у процесі прийняття рішень, несуть повну відповідальність за точність та своєчасність наданої інформації.

Для забезпечення якісного надання послуг електронною державою, необхідно керуватися принципами та методами, які викладені у Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Ця концепція розроблена на основі досвіду країн, які вже успішно впровадили та використовують подібні програми. До таких країн входять США, Велика Британія, Швеція, Німеччина,

Польща, Франція, Канада та Естонія. Ці країни вважають себе лідерами у розвитку інформаційного суспільства, з особливим акцентом на електронному державному управлінні [19].

Завжди, коли суспільство та інформаційні технології розвиваються, державні органи стають перед новими викликами. В одному з таких випадків виникає потреба в інтеграції та впровадженні концепції електронного урядування. Основними завданнями цієї концепції є наступні [31]:

1. Забезпечення доступу до послуг електронного уряду для всіх громадян та підприємств.
2. Покращення ефективності та якості надання державних послуг шляхом використання інформаційних технологій.
3. Зменшення бюрократичних процедур та спрощення взаємодії між громадянами та державними органами.
4. Забезпечення безпеки та захисту інформації, яка обмінюється між громадянами та органами влади.
5. Збільшення прозорості та відкритості у роботі державних органів.
6. Зменшення витрат держави на надання послуг громадянам та бізнесу.
7. Забезпечення готовності держави до викликів цифрової трансформації та глобальних змін.

Щоб виконати сформульовані завдання концепції електронного урядування необхідна реалізація наступних дій:

- спільна узгодженість діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- удосконалення організації та функціонування державних органів;
- розвиток інформаційної інфраструктури з використанням передових інформаційних технологій;
- підготовка кваліфікованих фахівців для розвитку електронного урядування та адміністративних послуг;

- організація освітніх програм для навчання громадян правильному використанню технологій електронного урядування;
- Забезпечення захисту публічної інформації як фундаментального права всіх громадян;
- розробка програм заохочення державних службовців та громадян, які користуються послугами електронного урядування. [28].

У рамках виконання своїх обов'язків держава має надавати всебічну підтримку, включаючи матеріальну, ресурсну, правову, технічну, наукову та методологічну підтримку. Уряд визначив наступні стратегії для сприяння розвитку інформаційного суспільства та впровадженню електронного урядування [31]:

1. Самоорганізація і невтручання держави тісно співвідносяться. Перше визначає здатність окремих осіб чи груп організовуватися та керувати собою без зовнішнього втручання чи контролю. Друге характеризує підхід держави до таких самоорганізованих суб'єктів, який дозволяє їм функціонувати незалежно та без зовнішнього втручання.
2. Управління державою централізоване.
3. Поєднання самовдосконалення та державного контролю.

Попри акцент на самовдосконаленні електронного урядування, важливо, щоб стратегія централізованого регулювання залишалася пріоритетом під час кризи.

З плином часу зростає недовіра до державних інституцій. З розвитком сучасних інформаційних технологій і впровадженням цифрового управління громадськість отримала можливість впливати на дії керівних органів у певному обсязі.

Україна прийняла низку законів, зокрема, Закон "Про Державну програму інформатизації", Закон "Про електронні документи та електронний документообіг" та Закон "Про електронний цифровий підпис", у період з 1998 по 2006 рік. Уряд також ухвалив низку законодавчих ініціатив, спрямованих на створення нормативно-правової бази для сектору інформатизації. Ухвалення

цих нормативно-правових актів сприяло розвитку телекомунікаційної системи, створенню національної системи інформаційних ресурсів та реалізації стратегічних орієнтирів економічного розвитку, національної безпеки, оборони та соціального захисту.

В Україні Закон "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах" був прийнятий у 1994 році, а Закон "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на період до 2015 року" був затверджений у 2007 році. Крім того, було прийнято інші важливі законодавчі акти.

На сучасному етапі відбувається активна співпраця між урядом та громадянами, розвивається сфера електронного урядування. З'являються інтернет-портали, що об'єднують усі державні органи.

"Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року" була затверджена Президентом України у 2015 році. Однією з головних цілей стратегії є запровадження європейських стандартів життя в Україні та покращення позицій України у світі. Стратегія розглядає електронне урядування як невід'ємну складову національної безпеки. Стратегія визначає наступні завдання для розвитку та просування електронного урядування:

- впровадження електронних засобів надання адміністративних послуг є необхідною умовою для оптимізації та підвищення якості послуг;
- ідея відкриття публічних реєстрів для громадськості набула популярності в останні роки;
- важливим є впровадження систем електронного документообігу в державних установах.

Вирішення цих цілей вимагало процесу з трьох частин [14].

На початковому етапі проекту, який тривав упродовж 2016-2017 років, головною метою було створення єдиної інформаційно-телекомунікаційної структури. Ця структура сприяла спрощенню процесу надання адміністративних послуг у електронному форматі. Додатково, на цьому етапі було впроваджено пілотну програму для перевірки ефективності надання

електронних послуг. Протягом другого періоду, з 2018 по 2019 рік, головною метою стала оптимізація адміністрування електронних послуг та підтримка максимальної участі у їх використанні. На сучасний момент (2023 рік) досягнуто значний прогрес у наданні адміністративних послуг у електронному форматі. Це охоплює всі сфери суспільства та є прямим методом забезпечення послуг.

Попри значний успіх, досягнутий у галузі електронного урядування, Стратегія ще не була повністю втілена. З метою активізації ініціативи "цифрова держава" або "держава в смартфоні", було створено онлайн-сервіс під назвою "Дія" для надання публічних послуг. Через цей веб-портал громадяни мають доступ не лише до своєї особистої інформації з офіційних державних електронних платформ, але й до понад тридцяти адміністративних послуг, які можна отримати, не виходячи з дому. Завдяки "кабінету громадянина" з'явилася можливість отримувати доступ до широкого спектру інформації з різних реєстрів, таких як Єдиний державний реєстр зареєстрованих транспортних засобів та їх власників від МВС, державний земельний кадастр, державний реєстр речових прав на нерухоме майно та інші [23].

РОЗДІЛ 2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

2.1 Аналіз поточної системи електронного врядування в Україні

Національна інтеграція у глобальне інформаційне суспільство є передумовою високого рівня добробуту населення, конкурентоспроможності на світовому ринку, забезпечення ефективності важливих видів діяльності країни є інтеграція у глобальне інформаційне суспільство. Здатність країни вирішити цю проблему та використовувати інформаційні технології залежить від багатьох параметрів, у тому числі: Поширення технологічної грамотності та доступність засобів моніторингу та аналізу процесу розвитку.

Важливість розвитку інформаційного суспільства, формування та реалізації відповідної національної політики та її стратегій відображено в програмах, розроблених ЮНЕСКО

«Національна інформатизація» є базовою моделлю цього проекту. Модель можна розглядати як орієнтир для формулювання, визначення завдань національної інформаційної політики та їх вирішення на практиці. Загальний підхід, викладений у моделі, не є обов'язковим, а лише пропонує курси дій, які мають бути пристосовані до конкретних умов країн та їхніх регіонів. Давайте розглянемо ключові аспекти цієї базової моделі.

Національну політику можна розглядати як спробу влади вирішити проблеми суспільного значення. Органи державної влади – на рівні міст, штатів, провінцій чи цілих країн – формулюють відповідну політику, пов'язану із законами, постановами, рішеннями та діями. Це також напрямок дій відповідальних за рішення, який часто називають «громадським» або «загальним». Загалом національна політика – це сукупність цілей, ініціатив,

рішень і дій, які реалізує уряд для вирішення питань, які громадяни країни та сам уряд вважають поточними пріоритетами [2].

Зазначимо, що державна політика визначається як сукупність принципів, які забезпечують функціонування законодавчої системи кожної держави. Таким чином, Національна інформаційна політика (НІП) – це набір національних стратегій побудови та розвитку інформаційного суспільства, оскільки ці стратегії зосереджені на глобальному та взаємозалежному соціальному, політичному, людському та технологічному розвитку суспільства, що забезпечує продуктивність, застосування та рівний доступ до знань.

Національна інформаційна політика також визначається як стратегічний план, який є національним, регіональним або місцевим планом для урядів, інституцій, громад та окремих громадян щодо реалізації та розуміння переваг, які приносить побудова інформаційного суспільства. Національна політика інформатизації – це магістраль, процес, спільна, відкрита і довготривала творча робота. Щоб проїхати цією магістраллю, її потрібно спроектувати, створити та зробити доступною для всіх учасників [3].

Загальний перелік завдань Національної інформаційної політики представлений на рис.2.1.

Діагностика стану суспільного розвитку є основою для формулювання цілей і ключових завдань національного плану реалізації, визначення можливостей розвитку, методів і засобів оцінки, прогнозування та детального аналізу очікуваних результатів, у тому числі коригування процесу реалізації подальший розвиток.

Іншими словами, діагностика рівня розвитку інформаційного суспільства передбачає визначення, опис та вимірювання показників, що характеризують структуру національного індустріального парку, і на цій основі визначаються поточні та перспективні завдання компетентних органів. формується.

Виміряти показники, що характеризують композиційну структуру національної інформаційної політики та на цій основі сформулювати поточні та перспективні завдання органів влади [5-9].

Рисунок 2.1 - Завдання Національної інформаційної політики

Джерело: складено автором на основі [8].

Можна зробити висновок, що розробка національної інформаційної політики та її коригування сприяють досягненню державними органами таких цілей (рис 2.2.).

Аналіз поточної системи електронного врядування в Україні охоплює кілька важливих аспектів. Він включає аналіз правового регулювання, де досліджується наявність та ефективність законодавчих актів, що регулюють електронне врядування. Технічна інфраструктура також піддається оцінці, включаючи існуючі інформаційні системи, їхню інтеграцію та готовність для надання електронних послуг.

Важливим аспектом є доступність та використання електронних послуг. Тут проводиться аналіз доступності державних електронних послуг для громадян і бізнесу, а також оцінка рівня їхнього використання в різних сферах державної діяльності. Питання кібербезпеки також є важливим аспектом аналізу, де досліджуються заходи, спрямовані на захист інформації та забезпечення безпеки державних систем.

Рисунок 2.2 - Цілі національної політики

Джерело: складено автором на основі [11].

Оцінка ефективності та результативності є ключовим завданням. Вона допомагає визначити, наскільки ефективно функціонує система електронного урядування, яка впливає на оптимізацію державних процесів та якість надання послуг користувачам. Прозорість та взаємодія є іншими важливими аспектами, де досліджується рівень доступності інформації для громадян та можливості взаємодії з державними органами через електронні канали.

Виконуючи оцінку стану електронного урядування в Україні, обов'язково необхідно приділити увагу і рівню доступу населення країни до Інтернету. Так, на липень 2023 р., згідно з даними рейтингу Speedtest Global Index, середня швидкість фіксованого широкосмугового доступу до Інтернету (ШДС) на території України складала 69,02 Мб/с, що набагато повільніше ніж в багатьох європейських державах. Зокрема, за даним показником, Україна більше ніж у 2 рази поступається Іспанії, Румунії, Франції (рис. 2.3).

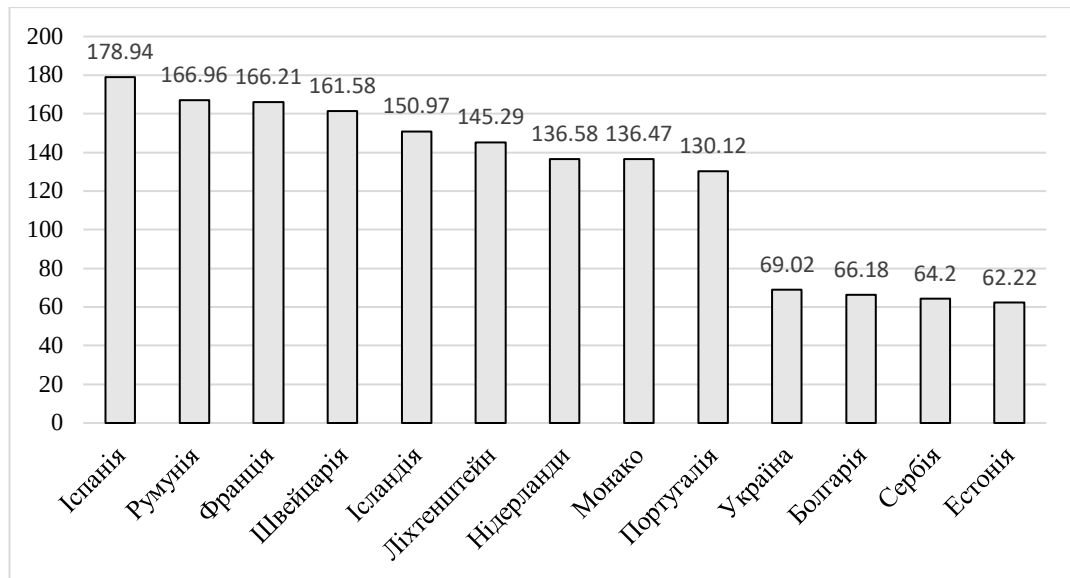

Рисунок 2.3 - Порівняння ШДС України та інших держав Європи

Джерело: складено автором на основі [33]

Аналіз рис. 2.3. дає змогу зрозуміти, що серед європейських держав, за показником ШДС, лідируючу позицію займає Іспанія. В цій країні середня швидкість фіксованого широкосмугового доступу до Інтернету складає 178,94 Мб/с. А Україна з показником у 69,02 Мб/с займає лише 10 місце. Ще нижча середня швидкість фіксованого широкосмугового доступу до Інтернету у таких країнах, як Болгарія (11 місце з показником 66,18 Мб/с), Сербія (12 місце з показником 64,2 Мб/с), Естонія (13 місце з показником 62,22 Мб/с).

В той же час, в Україні спостерігається низький рівень охоплення територій Інтернет покриттям. Це підтверджується дослідженням, яке було проведене Міністерством цифрової трансформації у 2022 р. Згідно з цим дослідженням, більше 42% населених пунктів України не оснащені волоконно-оптичними мережами. Загалом, Інтернет повністю або частково (неякісне покриття) відсутній у 65% сільських населених пунктів України [1].

Отже, близько 5,75 млн. осіб, що мешкають в Україні, не мають змоги отримати високоякісний Інтернет. Така ситуація провокує гальмування повноцінного розвитку цифрової економіки в межах нашої держави.

Тим не менш, уряд України прикладає всі зусилля для розвитку електронного врядування, стимулом для чого стали пандемія COVID-19 та

повномасштабне вторгнення Росії на територію нашої держави. Так, в період з 2018 р. по 2022 р. Україні вдалося підвищити свій індекс розвитку електронного врядування на 23,21%, в той час як з 2012 р. по 2018 р. цей показник зріс лише на 8,30%. Що стосується місця у загальному рейтингу країн за рівнем розвитку електронного самоврядування, то на 2022 р. Україна займала 46 місце, піднявшись у порівнянні з 2020 р. на 23 позиції і обігнавши деяких з своїх найближчих європейських сусідів (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1 – Динаміка індексу розвитку електронного врядування в Україні та сусідніх країнах Європи у період 2012-2022 рр.

Країна	2018	2020	2022	Відношення 2022 р. до 2018 р.
Україна	0,61650	0,71190	0,80290	+0,1864
Словаччина	0,71550	0,78170	0,80080	+0,0853
Польща	0,79260	0,85310	0,84370	+0,0511
Угорщина	0,72650	0,77450	0,78720	+0,0607
Румунія	0,66710	0,76050	0,76190	+0,0948

Джерело: складено автором за [32].

Отже, згідно з даними табл. 2.1., можна побачити, що в порівнянні з країнами-сусідами, які розвивали електронне врядування поступово, та не мали значних коливань в індексі його розвитку, Україна активно розпочала свій курс на розвиток цифрової економіки. В період 2018-2022 рр. у межах всіх досліджуваних країн відбулося зростання показника індексу розвитку електронного врядування, проте лідируючі позиції за темпами зростання цього показника займає саме Україна. Найменші темпи зростання спостерігаються в Польщі.

Таке стрімке зростання індексу розвитку електронного врядування обґрунтовується збільшенням числа впроваджуваних цифрових технологій. Проте, до сьогоденішнього дня, частка певних цифрових сервісів в Україні є меншою, ніж в країнах ЄС (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Порівняння частки цифрових сервісів в Україні та ЄС у 2022 р. (%).

Цифровий сервіс	Україна	ЄС
Електронна торгівля у роздрібній торгівлі	11	13
Компанії, які використовують CRM-системи	12	35
Покупці онлайн	25	56
Особи, які отримують онлайн послуги	63	79

Джерело: складено автором

Аналіз табл. 2.2. дає зрозуміти, що Україна значно відстає від держав ЄС за кількістю організацій, які користуються системою CRM, а також за кількістю осіб, які виконують онлайн покупки та користуються онлайн послугами. Тоді як, показник електронної торгівлі у роздрібній торгівлі відрізняється лише на 2%. У 2021 р. ця різниця складала 3%, що вказує на поступовий розвиток електронної торгівлі в Україні.

Що стосується покупок онлайн та користування онлайн-послугами, то такі низькі показники у порівнянні з державами ЄС обґрунтовуються недостатнім рівнем цифрових навичок у багатьох українців. Це підтверджується дослідженням 2021 р., коли Міністерство цифрової трансформації України оцінювало цифрові навички різних вікових груп українців (рис. 2.4).

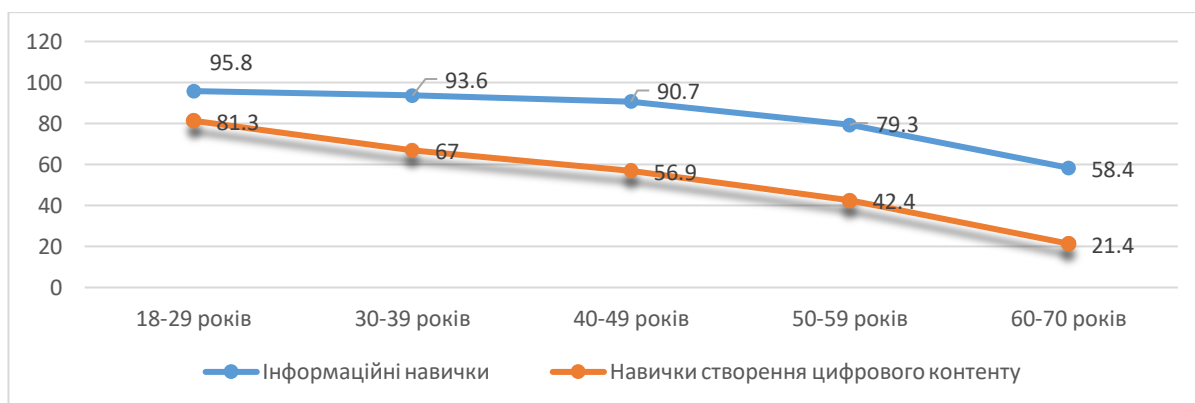

Рисунок 2.4 - Рівень цифрових навичок українців за віковими групами

Джерело: складено автором за [34]

Аналіз рис. 2.4 дає змогу зрозуміти, що інформаційні навички та навички створення цифрового контенту українців, знижуються з віком. Так, 95,8% опитаних українців віком від 18 до 29 років мають інформаційні навички, з них

81,3% вміють створювати цифровий контент. У віковій групі від 60 до 70 років, ці ж показники вже складають 58,4% та 21,4%. Дана ситуація підкреслює важливість розвитку інформаційних навичок серед старших поколінь та потребу у розробці навчальних програм для збільшення цифрової компетентності серед цих груп населення.

Усі ці аспекти аналізу допомагають зрозуміти сильні та слабкі сторони поточної системи електронного врядування в Україні та визначити напрямки для подальшого розвитку та вдосконалення цієї системи.

2.2 Концепція розвитку електронного врядування в Україні

Концепція електронного урядування орієнтована на заміну паперових процесів урядових рішень та впровадження комплексного підходу до надання державних послуг з мінімальним контактом з державними службовцями. Це дозволяє збільшити швидкість та ефективність ухвалення рішень та активно залучати громадськість. Впровадження електронного урядування є ключовим чинником адміністративної реформи та змін в діяльності державних органів та їх взаємодії з громадянами та працівниками.

Реалізація електронного урядування є складним завданням, яке потребує значних ресурсів, включаючи матеріали, інтелект та фінанси, а також серйозні зміни у технологіях створення та затвердження державної політики. Вирішення юридичних, організаційних та технологічних проблем, які виникають, є важливою частиною процесу.

Концепція розвитку електронного урядування визначає основні принципи, цілі, пріоритети, завдання та етапи досягнення до 2015 року. Вона також розглядає впровадження системи під час кризи, визначає державну політику у цій сфері та передбачає очікувані результати. Ця Концепція є основою для майбутніх ініціатив електронного урядування включно з розробкою Стратегії, програмних документів та закону "Про розвиток електронного урядування".

Впровадження деперсоналізації адміністративних послуг електронного урядування є важливим для боротьби з корупцією. Тому національне антикорупційне законодавство повинне враховувати цей аспект.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій для електронної демократії сприяє активній участі громадян та бізнесу у державному управлінні, процесі державотворення та місцевому самоврядуванню.

Електронне урядування сприяє активній співпраці та динамічним відносинам між органами державної влади, місцевим самоврядуванням, громадськістю, громадянами та бізнесом завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Ця організаційна структура державного управління має особливий акцент на взаємодію та залучення різних сторін.

Електронний парламент, застосовуючи інформаційно-комунікаційні технології, виступає як законодавчий орган, який забезпечує ефективність, прозорість, доступність та звітність. Це сприяє поліпшенню законодавчого процесу та залученню громадськості до прийняття рішень.

На 2023 р. в Україні нараховується більше ніж 300 нормативно-правових актів, які регулюють питання, пов'язані з інформацією, інформатизацією, інформаційною безпекою та електронним урядуванням. З кожним роком кількість цих актів збільшується (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Кількість нормативно-правових актів, прийнятих у 2017-2023 рр.

Нормативно-правовий акт	2017	2020	2023
Закони України	103	146	211
Постанови Верховної Ради України	35	104	170
Укази Президента України	64	64	68
Розпорядження Президента України	26	3	17
Постанови Кабінету Міністрів України	564	853	785
Розпорядження Кабінету Міністрів України	242	291	354

Джерело: складено автором на основі [35]

Виконавши аналіз табл. 2.3, можна зробити висновок, що з кожним роком кількість затверджених в Україні нормативно-правових актів зростає. Особливі

модернізації законів спостерігаються у 2023 р., адже вже за 9 місяців, влада випустила таку кількість законів, розпоряджень та постанов, які перевищують показники всього минулого року. Винятком є Постанови Кабінету Міністрів України, наразі їх випущено 785, а у минулому році було 853.

Електронні послуги - це цифрові інструменти, які дозволяють органам державної влади та місцевого самоврядування надавати свої послуги фізичним та юридичним особам. Ці послуги легко доступні громадянам та надаються виключно через цифрові канали, спрощуючи процес отримання державних послуг.

Інформаційне середовище в контексті електронного урядування охоплює різноманітні технічні та програмні ресурси, які використовуються для зберігання, обробки та передачі інформації. Це включає різні інформаційні ресурси, спрямовані на полегшення цих процесів та поліпшення доступу до інформації.

Індекс готовності до електронного урядування - це комплексний набір показників, які відображають стан інформаційної екосистеми електронного урядування та рівень доступності електронних послуг. Цей індекс оцінює наявність технологічної інфраструктури та рівень комп'ютерної грамотності населення, а також відображає, наскільки успішно країна використовує інформаційно-комунікаційні технології для поліпшення людського розвитку та підтримки громадян, суспільства, держави та бізнесу.

Інформаційне суспільство пропонує інклюзивний та динамічний підхід до задоволення потреб окремих осіб, з фокусом на створенні, накопиченні та обміні інформацією. Головна мета інформаційного суспільства - забезпечити широкий доступ, використання та обмін знаннями, створюючи середовище, де кожна особа може розкрити свій потенціал. Це сприяє особистому та соціальному розвитку, поліпшенню якості життя та загальному процвітанню.

Центральною складовою цифрової інформаційної системи електронного урядування є портал електронного урядування, який об'єднує веб-сайти

центральної та місцевих органів виконавчої влади. Це дозволяє зручний доступ до інформації та онлайн-ових державних послуг через Інтернет.

Впровадження електронного урядування на державному рівні передбачає спільну та координаційну роботу різних державних суб'єктів, органів місцевого самоврядування, громади, особи та бізнесу. Це сприятиме розвитку України та забезпеченню її соціально-економічного прогресу шляхом прийняття та реалізації державної політики з пріоритетом на інтеграцію електронного урядування. Ця стратегія сприятиме загальному розвитку та просуванню країни вперед.

Перехід до електронного урядування передбачає зміну принципів державного управління, реструктуризацію органів державної влади та місцевого самоврядування для поліпшення взаємодії з громадянами, суспільством та бізнесом. Важливе значення має також підвищення ефективності цифрової трансформації адміністративних процедур у державних органах та регіональних установах.

Створення інформаційних систем для цифрового управління є ключовим для успішного впровадження електронного урядування. Для цього необхідно забезпечити навчання державних службовців, громадян та представників ІКТ-бізнесу, щоб всі зацікавлені сторони мали необхідні навички для використання технологій.

Розробка стимулюючих програм є важливим кроком у розвитку електронного урядування та максимізації його потенціалу.

Політика електронного урядування сприяє розвитку динамічних відносин між органами влади, суспільством, громадянами та бізнесом. Вона також покликана підвищити ефективність усіх сторін, що залучені до процесу електронного урядування, та є ключовим інструментом для досягнення цілей створення інформаційного суспільства в Україні.

Незважаючи на потенціал електронних інформаційних ресурсів в Україні, існують проблеми, такі як неефективність технології прийняття рішень та підходів до створення структур, які обмежують їхню ефективність. Недостатня

стандартизація процедур, дублювання даних, несумісність та обмежений доступ є хронічними проблемами, що ускладнюють надання ефективних державних послуг за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Відсутність єдиної інфраструктури для міжвідомчого обміну даними у електронному форматі призводить до недоступності державних інформаційно-аналітичних систем для інших органів влади та місцевого самоврядування. Відсутність стандартизованих форматів даних, протоколів обміну, єдиної класифікації та обмеженого доступу суттєво обмежує можливості автоматизованого пошуку та аналітичної обробки інформації. Складні міжвідомчі проблеми, що заважають впровадженню елементів електронного урядування в роботу органів влади та місцевого самоврядування, призводять до неможливості вирішення цих питань на рівні окремих органів.

Для успішного впровадження електронного урядування важливо будувати адаптивні системи та проводити добре координовані організаційні та технологічні заходи. Крім того, для досягнення єдності державної політики необхідно узгодити дії органів влади та місцевого самоврядування.

Впровадження електронного урядування в Україні націлене на розвиток електронної демократії та досягнення європейських стандартів електронних публічних послуг, прозорого управління та доступності для всіх верств суспільства, включаючи громадян, бізнес та громадські організації. Ця мета передбачає не просто інформатизацію існуючої системи державного управління, але й використання можливостей ІКТ для задоволення потреб і вимог населення.

Для підвищення доступності та рівня державних послуг для громадян і бізнесу здійснюється оптимізація процесів та скорочення адміністративних витрат. Велика увага приділяється покращенню рівня адміністративно-управлінських процедур з одночасним забезпеченням оптимального рівня інформаційної безпеки.

Одним з важливих аспектів впровадження електронного урядування є забезпечення прозорості діяльності державних установ та органів місцевого

самоврядування шляхом розширення доступу до інформації. Це дозволяє безпосередньо залучати окремих осіб, громадян та громадські організації до оцінки запропонованих рішень на всіх рівнях державного управління.

Щоб пройти шлях до електронного урядування, необхідно визначити стратегічні переваги, які технологічний прогрес пропонує суспільству та державі. Ці переваги допоможуть визначити найважливіші завдання, необхідні для досягнення прогресу. Ось кілька ключових аспектів, які потрібно врахувати (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Ключові аспекти для шляху до електронного урядування

Аспект	Пояснення
Забезпечення гарантій прав громадян та особистостей на дистанційний доступ до відкритої державної інформації	Передбачення механізмів, що забезпечують прозорий та безпечний доступ до інформації для всіх громадян, сприяючи довірі до державних інституцій.
Підтримка активної участі громадян	Створення можливостей для громадян брати активну участь у прийнятті державних рішень та взаємодіяти з органами влади.
Запровадження ефективних технологій державного управління	Використання електронних систем та процесів для поліпшення ефективності та результативності державних служб
Забезпечення рівного доступу до інформації	Забезпечення того, щоб усі громадяни мали рівний доступ до державної інформації та електронних послуг.
Розширення доступу до комплексних послуг	Впровадження онлайн-платформ та інших дистанційних каналів для надання комплексних послуг для фізичних та юридичних осіб.
Зміна взаємовідносин між органами влади та громадянами	Поліпшення комунікації та надання якісних послуг громадянам шляхом зміни підходів до взаємодії.
Сприяння економічному зростанню	Створення сприятливого середовища для розвитку бізнесу та інновацій через електронне урядування.
Розробка необхідного законодавства	Створення відповідного правового фреймворку для розвитку та функціонування системи електронного урядування.

Джерело: складено автором на основі [11]

Для успішного впровадження електронного урядування необхідно мати відповідну організаційну та технологічну базу, яка гарантуватиме його ефективність (табл. 2.5).

При оцінці поточного стану законодавства, що регулює суспільні відносини та впровадження технологій електронного урядування, можна

відзначити фрагментарність та недостатню повноту системи. Нормативно-правові акти в цій галузі часто дублюються та суперечать один одному, що відбивається на подальшій неузгодженості.

Таблиця 2.5 - Засоби для успішного впровадження електронного урядування

Засіб	Пояснення
Розповсюдження та інтеграція засобів дистанційного доступу до інформації	Розширення доступу громадян та компаній до інформації про діяльність органів державної влади та місцевих рад, інтеграція різних інформаційних ресурсів.
Надання електронних державних послуг через сервісні центри	Встановлення сервісних центрів, які надають електронні державні послуги та забезпечують обмін інформацією між органами влади та громадянами/компаніями.
Створення міжвідомчої системи електронного документообігу	Впровадження системи для покращення комунікації між органами влади та забезпечення зручного обміну документами між державою та суб'єктами/підприємствами.
Впровадження відомчих інформаційних систем	Модернізація систем для забезпечення ефективного планування, звітності та моніторингу діяльності органів виконавчої влади, включаючи створення єдиної системи для оцінки результатів.
Законодавчий базис для регулювання даних	Розробка відповідного законодавства для збору, зберігання та обміну даними в державних інформаційних системах, встановлення механізмів контролю за їх використанням.
Модернізація системи державного та місцевого самоврядування	Комплексна модернізація систем для успішної інтеграції технологій електронного урядування та покращення взаємодії між різними рівнями влади.

Джерело: складено автором на основі [25].

Здійснивши ці заходи, держава зможе продовжити розвиток електронного урядування та забезпечити більш прозору, ефективну та доступну взаємодію з громадянами та підприємствами.

Електронне урядування перевищує рамки простого поєднання інформаційно-комунікаційних технологій з державним управлінням. Воно передбачає нову філософію державного управління та потребує відповідної законодавчої бази для успішного впровадження. Це означає адаптацію нормативно-правових актів, які регулюють діловодство в органах державної влади та місцевого самоврядування, з урахуванням особливостей електронних публічних послуг. Крім того, важливо чітко визначити правовий статус електронних інформаційних ресурсів, які використовуються цими суб'єктами в комп'ютерних мережах, як для внутрішньої, так і для загальної потреби.

Проблеми, що виникають при наданні електронних державних послуг як фізичним, так і юридичним особам, в основному походять з відсутності чіткого правового регулювання. Застосування законів, які б визначали загальні умови надання таких послуг, а також особливості комплексних послуг, які передбачають співпрацю кількох органів влади, стандартизує та регулює процес. Наголос слід зробити на забезпеченні правових гарантій надання цих послуг.

Збереження електронних документів у державних архівах, музеях та бібліотеках є надзвичайно важливим завданням, а передача та довгострокове зберігання часто стають проблемою. Відсутність законодавчого регулювання щодо зберігання та доступності цих документів ще більше ускладнює ситуацію.

Для оптимізації надання електронних державних послуг органи державної влади та місцевого самоврядування мають задіяти всі можливості Інтернету. Оцифрувавши свою взаємодію з організаціями та громадянами, ці організації можуть значно скоротити час надання послуг і мінімізувати відповідні витрати, пов'язані з особистими візитами.

Щоб отримати максимальну користь від надання електронних послуг, доцільно інтегрувати інформаційні системи різних органів державної влади та місцевого самоврядування. Це дозволить автоматизувати обмін інформацією та полегшити співпрацю між ними. Зрештою, це дало б змогу запровадити принцип «єдиного вікна», за яким запитувач послуг зв'язується лише з одним органом, який потім спілкується з іншими відділами від свого імені. Це спростить процес надання послуг і позбавить громадян потреби взаємодіяти з кількома органами влади.

Спрощення надання електронних публічних послуг потребує створення окремих пунктів обслуговування, кол-центрів публічної інформації та порталів електронних послуг. Усі вони працюють за підходом «єдиного вікна» для надання ефективних електронних державних послуг.

Для забезпечення оперативного надання взаємозалежних державних послуг, таких як прийом пропозицій, заяв, скарг, видача довідок, органи влади

та місцевого самоврядування сформують сервісні центри. Ці центри слугуватимуть «єдиним вікном» для громадян, які потребують низки державних послуг.

Оптимальним буде розміщення центрів надання послуг у адміністративних будівлях області, міста та району. Для територій, де неможливо створити такі центри, як альтернативу для розширення доступу до електронних державних послуг пропонується філія «Укрпошта» поштового зв'язку.

Впровадження інтелектуальних технологій є ефективним засобом надання електронних державних послуг найбільш уразливим групам суспільства. Розумні технології сприяють інтеграції різноманітних платіжних і неплатіжних додатків, які дозволяють створювати індивідуальні схеми розподілу та управління цільовою соціальною допомогою.

Зростання використання електронних підписів відкриває для громадян нові шляхи взаємодії з державними установами. При цьому електронні документи можна використовувати для надання та отримання юридичних доказів навіть при зверненні до органів державної влади та місцевого самоврядування. Таким чином, кожна людина має нову можливість взаємодіяти з урядом у цифровому режимі.

Водночас не можна заперечувати, що бажання тих, хто перебуває при владі, спілкуватися з населенням за допомогою електронних засобів є надзвичайно недостатнім.

Планується створення Українського центру підтримки електронного урядування для органів державної влади, місцевого самоврядування, бізнесу та неприбуткових організацій. Центр має на меті запропонувати наукову, технологічну, консультативну та освітню підтримку для сприяння впровадженню та застосуванню технологій електронного урядування.

Електронна демократія передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій для покращення демократичних процесів у представницьких демократіях. Основна мета електронної демократії полягає в

тому, щоб забезпечити платформу для участі громадян у прийнятті державних рішень, зміцнюючи таким чином їхню здатність формувати та впливати на урядову політику. Це сприяє прозорості, підзвітності та ефективному вирішенню проблем як на місцевому, так і на національному рівнях.

Технології електронного урядування надають людям і громадянам важливий інструмент для захисту своїх інтересів і співпраці з державою. В Україні електронна демократія спрямована на те, щоб кожна особа мала можливість брати участь у формуванні та реалізації як державної, так і місцевої політики за допомогою ІКТ.

Комплексне статистичне дослідження, проведене через електронні ЗМІ, посилює вивчення громадської думки.

Створення сприятливих умов для проведення віртуальних зустрічей із залученням громадськості є обов'язком як державної, так і місцевої влади. Положення кожного відповідного органу регулюють процедури доступу громадськості та участі в їх засіданнях.

Для сприяння змістовній взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування вкрай необхідно, щоб громадськість мала можливість подавати свої пропозиції в електронному вигляді. Ці пропозиції можуть стосуватися вдосконалення діяльності органів, регулювання суспільних відносин, поліпшення умов життя різних верств суспільства, сприяння розвитку держави та суспільства в цілому.

Завдяки впровадженню електронного парламенту судочинство в Україні може бути повністю автоматизовано. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології сприятимуть взаємодії Верховної Ради з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування, громадянами та юридичними особами за новітніми стандартами доступу до інформаційних ресурсів парламенту. Цей крок, безсумнівно, посилить:

- підвищення довіри до парламенту та залучення громадян як активних учасників його роботи є важливими завданнями;

- покращена здатність парламенту гнучко реагувати на проблеми, з якими стикаються його виборці;
- гарантування ефективності парламенту при дотриманні його основних цінностей прозорості, відкритості та підзвітності громадськості;
- забезпечення захисту інформаційних ресурсів парламенту та збереження конфіденційності персональних даних є першочерговим;
- започаткування конструктивного каналу комунікації між парламентом, українськими депутатами та громадськістю;
- удосконалення засобів для звітування про парламентські засідання та дії політичних представників для їхніх виборців є важливою частиною нашого порядку денного;
- гарантування необмеженого доступу громадян до даних про роботу парламенту;
- участь у всесвітній мережі поширення інформації.

Для запровадження системи електронного парламенту в Україні необхідно розробити ІКТ-стратегії, які сприятимуть взаємодії між парламентом та населенням, належним чином інформуватимуть громадян, створюватимуть різноманітні канали для отримання та обміну інформацією.

Розвиток складних соціальних систем, таких як електронний уряд, передбачає безперервний цикл створення, впровадження та прогресу. Цей цикл позначається серією етапів, кожен з яких має окрему мету, набір критеріїв, часовий графік і розподілені ресурси, що завершується кінцевою метою цілісності системи. Конкретно для електронного урядування процес розробки має проходити в чотири основні етапи (табл. 2.6).

Ефективна реалізація політики електронного урядування значною мірою залежить від процесів управління та самоуправління. Хоча очікується, що держава відіграватиме ключову роль у розвитку електронного урядування, Україна в першу чергу покладається на механізми самоврядування для інфраструктурних компонентів, таких як Інтернет та комп'ютеризація

діяльності громадян і бізнесу. Для забезпечення ефективного розвитку електронного урядування вкрай необхідно:

- визначити кінцеві та проміжні цілі, важливі для впровадження електронного урядування, а також контрольні показники для їх досягнення;
- створити структуру, стратегію та програму електронного урядування, які будуть відповідати наявним ресурсам країни;
- надавати необхідну нормативно-правову, організаційну, технічну, інформаційно-аналітичну та науково-методичну допомогу для впровадження електронного урядування;
- встановити системний підхід до організаційного менеджменту;
- розробка комплексної програми навчання електронному урядуванню є важливою для органів державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення належної підготовки персоналу.

Таблиця 2.6 - Основні етапи процесу розробки електронного урядування

Етап	Основні заходи	Очікувані результати
1	• створення правових та технічних рамок зі стандартизованими протоколами та правилами; • визначення електронних публічних послуг; • створення загальнодержавного каталогу для каталогізації інформаційних ресурсів; • надання інформаційно-консультаційних послуг через Інтернет.	• встановлення ефективної співпраці між органами електронного уряду та стандартизовані протоколи; • створення Національного реєстру для каталогізації ресурсів; • зручність та доступність для громадян та бізнесу отримання інформації та консультацій через Інтернет.
2	• реінжиніринг адміністративних процедур; • впровадження інтерактивних технологій для взаємодії; • створення Українського центру підтримки електронного урядування.	• оптимізація адміністративних процедур та поліпшення взаємодії; • забезпечення інтерактивного впровадження державних електронних послуг
3	• створення спільних порталів для органів державної влади та місцевого самоврядування; • розширення можливостей електронних транзакцій.	• забезпечення зручності та ефективності взаємодії з органами влади; • безперешкодні та ефективні електронні транзакції

4	• створення єдиної електронної системи для органів державної влади та місцевого самоврядування; • розробка єдиного веб-порталу електронного урядування.	• об'єднання аспектів електронних державних послуг через єдиний веб-портал; • забезпечення зручності та доступності для громадян та організацій.
---	--	---

Джерело: складено автором на основі [17].

Оскільки світ стикається зі зростаючим рівнем непередбачуваності та небезпеки від ряду відомих і невідомих загроз, державне управління, включаючи електронне урядування, має адаптуватися. У той час як традиційні підходи залишаються важливими для нормального функціонування та розвитку, механізми, методи, моделі та алгоритми управління кризою тепер є важливими для забезпечення ефективного управління під час криз, надзвичайних ситуацій чи особливих періодів. Такий підхід передбачає жорстку централізацію, силові методи управління, тимчасове обмеження конституційних прав і свобод в інтересах національної безпеки. У цьому контексті електронне урядування трансформується в електронне урядування, оскільки воно розвивається, щоб відповідати цим новим викликам.

Щоб електронне урядування функціонувало ефективно під час кризи, необхідно враховувати певні аспекти:

1. Обмеження доступу людини, громадянина та бізнесу до інформації, зокрема через Інтернет, є законодавчими обмеженнями. Ці обмеження не тільки звужують демократичні цінності, прозорість і відкритість управління, а й обмежують участь окремих осіб, громадян і бізнесу в прийнятті політичних і адміністративних рішень під час антикризового управління.
2. Недостатність даних, обмежений час і неадекватні ресурси створюють значні перешкоди для прийняття обґрунтованих рішень.
3. Вирішальне значення має впровадження «військових методів» управління, а також створення інформаційно-аналітичних центрів антикризового управління.

4. У міру розвитку систем даних і зв'язку зростають і вимоги до посилених заходів безпеки. Це включає суворіші вимоги щодо захисту інформації під час її збору, зберігання, передачі та обробки.
5. Особливості державного управління під час кібервійн і загроз кібертероризму, включно з можливістю зовнішнього відключення Інтернету, є життєво важливими міркуваннями.

Законодавчий рівень потребує чіткого роз'яснення щодо:

1. Способів роботи електронного уряду.
2. Обмеження щодо електронного урядування в усіх режимах були введені.
3. Критерій, які визначають перехід від одного режиму електронного урядування до іншого.
4. Впровадження електронного урядування в Україні покликане революціонізувати управління державою та суспільством, підняти його на якісно новий рівень. Він спрямований на посилення віри в державу та її політику, сприяння кращій комунікації між органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнесом, громадянами та державними службовцями.

Ефективно розроблена система електронного урядування може започаткувати сприятливі перетворення в соціально-економічному ландшафті України. Це включає створення соціальної держави з міцними громадянськими інституціями та ефективною взаємодією між державною адміністрацією, місцевим самоврядуванням, людьми, громадянами та громадськими організаціями.

Однак реалізація цієї системи залежить від політичного, правового, фінансового та економічного середовища суспільства. Ці фактори мають величезний вплив на темпи та ефективність системи електронного урядування та заходів щодо реформування.

2.3 Аналіз державних електронних послуг в Україні

Державні електронні послуги є важливою складовою розвитку електронного урядування в Україні. Уряд України встановив мету створити повністю цифрову державу, яка надаватиме всі необхідні електронні послуги своїм громадянам та бізнесу в онлайн-режимі.

На сьогоднішній день в Україні функціонують десятки різних державних електронних послуг. Серед найпопулярніших можна відзначити (рис. 2.5).

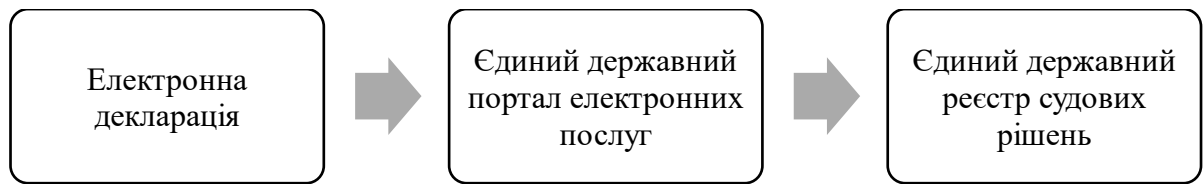

Рисунок 2.5 - Найпопулярніші електронні послуги

Джерело: складено автором на основі [17].

Окремо варто проаналізувати портал ДІА.

ДІА (diia.gov.ua) є ключовим інструментом розвитку електронного урядування в Україні та єдиним порталом державних електронних послуг. Він був запущений в жовтні 2018 року та надає доступ до понад 400 різних електронних послуг від більш ніж 1000 державних та муніципальних органів.

ДІА є важливим інструментом для забезпечення доступності та зручності отримання державних послуг громадянами та бізнесом в Україні. На порталі можна зареєструвати свою компанію, подати заяву на паспорт, водійські права, зміну місця проживання, отримати довідки про несудимість та інші документи.

Окрім цього, портал ДІА надає громадянам та бізнесу можливість взаємодіяти з державними органами через онлайн-канали комунікації, такі як електронна пошта та онлайн-чати.

Портал Дія має кілька переваг, які роблять його корисним та зручним для громадян України (рис. 2.6).

Рис. 2.6 - Переваги порталу ДІА

Варто проаналізувати основні категорії, які є на порталі ДІА (таблиця 2.7 - 2.10).

Таблиця 2.7 - Послуги категорії ЄРобота

Грант на власну справу	Послуга надає можливість отримати фінансову підтримку у вигляді гранту для реалізації власного підприємницького проекту. Корисно для осіб, які мають бажання створити власний бізнес або розширити існуючу діяльність.
Грант на сад	Стосується грантів, які надаються для створення або реконструкції садових ділянок. Громадяни можуть отримати фінансову підтримку для вирощування фруктів, овочів, декоративних рослин тощо.
Грант на теплицю	Послуга надає можливість отримати грант для будівництва або модернізації теплиці. Корисно для осіб, які займаються сільським господарством або вирощуванням рослин у контрольованих умовах.
Грант на переробне підприємство	Послуга стосується грантів, які надаються для створення або розвитку переробних підприємств. Громадяни можуть отримати фінансову підтримку для впровадження нових технологій, модернізації обладнання та розширення виробництва.
Грант для ветеранів та членів їхніх сімей	Послуга надає можливість ветеранам та членам їхніх сімей отримати фінансову підтримку у вигляді гранту. Спрямовано на підтримку ветеранів у власних підприємницьких проектах, освітніх цілях або інших видів підтримки.

Джерело: складено автором на основі [28].

Загалом, ці послуги грантів можуть допомогти громадянам з різними цілями, включаючи створення власного бізнесу, розвиток сільського господарства, переробку, а також надання підтримки ветеранам та їхнім сім'ям.

Таблиця 2.8 - Пенсії, пільги, допомога

Назва категорії	Зміст
Допомога при народженні дитини	Можливість отримати допомогу від держави при народженні дитини. Включає матеріальну підтримку, виплати або інші види допомоги для сімей з новонародженими дітьми.
Кредит на житло для ВПО	Стосується кредитів, які надаються ВПО для придбання або покращення житла. Включає пільгові кредитні умови та спеціальні програми для цієї категорії громадян.
Довідка про доходи пенсіонера	Дозволяє пенсіонерам отримати довідку, яка підтверджує їхні доходи. Необхідно для різних цілей, таких як отримання соціальних пільг, кредитів або інших видів підтримки.
Призначення пенсії	Стосується призначення пенсії громадянам, які мають право на отримання пенсійного забезпечення. Включає процес оформлення та призначення пенсії відповідно до законодавства.
Перерахунок пенсії	Надає можливість перерахувати розмір пенсії згідно зі змінами в законодавстві або інших обставинах. Дозволяє переглянути та оновити розмір пенсійного платежу відповідно до поточних вимог та правил.
Довідка ОК-5	Ця послуга надає можливість отримати довідку ОК-5, яка містить інформацію про страховий стаж громадянина.
Довідка ОК-7	Дозволяє отримати довідку ОК-7, яка містить інформацію про страхові внески громадянина.
Витяг з реєстру застрахованих осіб	Надає можливість отримати витяг з реєстру застрахованих осіб, що містить інформацію про страховий статус громадянина.
Заява на субсидію	Стосується подання заяви для отримання соціальної субсидії на оплату комунальних послуг для осіб, які перебувають у складних економічних умовах.
Скасування статусу безробітного	Надає можливість скасувати статус безробітного, який може бути встановлений для отримання допомоги чи пільг.
Пошкоджене майно	Стосується звернення за компенсацією чи підтримкою у випадку пошкодження майна внаслідок війни, природних або інших непередбачуваних обставин.
Компенсація за працевлаштування ВПО	Послуга надає можливість отримати компенсацію за працевлаштування для ВПО.
Отримання статусу безробітного	Стосується отримання статусу безробітного для отримання підтримки та допомоги.
«Оселя	Надає можливість отримати інформацію та виконати ряд послуг, пов'язаних з житловими питаннями, такими як подання заяви на житло, отримання інформації про житлові програми тощо.
Скасування статусу ВПО"	Стосується скасування статусу внутрішньо переміщеної особи, який може бути призначений для отримання пільг та допомоги.

Джерело: складено автором на основі [21].

Ці послуги спрямовані на надання підтримки та допомоги громадянам у сфері пенсій, пільг та соціальної підтримки. Вони дозволяють отримати різні види допомоги, виплат та інформацію, що необхідна для реалізації прав та отримання соціальних послуг.

Таблиця 2.9 - Сімейні послуги платформи ДІЯ

Допомога при народженні дитини	Стосується отримання допомоги від держави при народженні дитини. Вона може включати матеріальну підтримку, виплати або інші види допомоги для сімей з новонародженими дітьми.
«Малятко»	Надає можливість зареєструвати дитину на порталі "«Малятко»" для отримання послуг та пільг, пов'язаних з дитинством і батьківством.
Консультація з усиновлення дитини	Стосується надання консультацій та інформації щодо процесу усиновлення дитини. Вона може включати правову, психологічну та іншу підтримку для батьків, які планують усиновлення.
Усиновлення: реєстрація кандидатом	Дозволяє особам, які бажають усиновити дитину, зареєструватися як кандидати на усиновлення. Вона може включати процедуру реєстрації та надання необхідних документів.
Заява на шлюб	Стосується подання заяви на реєстрацію шлюбу. Вона дозволяє подружжям зареєструвати своє об'єднання за допомогою відповідної заяви.
Усиновлення: продовження кандидатства	Стосується продовження кандидатства на усиновлення дитини. Вона може включати подання необхідних документів та оновлення інформації для продовження процесу усиновлення.
Усиновлення: зняття з обліку	Надає можливість зняти себе з обліку кандидата на усиновлення. Вона може включати процедуру зняття з реєстру та надання необхідних документів.
Прийомні батьки, батьки-вихователі: реєстрація кандидатом	Дозволяє особам, які бажають стати прийомними батьками або батьками-вихователями, зареєструватися як кандидати для отримання відповідного статусу. Вона може включати реєстрацію та надання відповідних документів.
Опіка, піклування над дитиною: реєстрація кандидатом	Стосується реєстрації осіб як кандидатів на опіку або піклування над дитиною. Вона може включати процедуру реєстрації та надання відповідних документів.
Стати другим з батьків-вихователів чи прийомних батьків	Стосується становлення другим батьком-вихователем чи прийомним батьком дитини. Вона може включати необхідні процедури та формальності для отримання відповідного статусу.

Джерело: складено автором на основі [9].

Ці послуги спрямовані на надання підтримки та інформації сім'ям та батькам, пов'язаною з народженням дитини, усиновленням, шлюбом, опікою та прийомним батьківством. Вони допомагають забезпечити необхідну правову,

організаційну та інформаційну підтримку для реалізації прав та обов'язків, пов'язаних з сімейними питаннями.

Таблиця 2.10 - Ліцензії та дозволи

Ліцензія з протипожежної діяльності	Стосується отримання ліцензії для здійснення протипожежної діяльності. Вона може включати процедуру подання заяви, відповідну перевірку та видання ліцензії.
Ліцензія на послуги з автоперевезень	Дозволяє отримати ліцензію на надання послуг з автоперевезень. Вона може включати процедуру подання заяви, перевірку відповідності та видання ліцензії.
Дозвіл на виконання будівельних робіт та подання змін до вже виданого дозволу	Стосується отримання дозволу на виконання будівельних робіт та можливості подати зміни до вже виданого дозволу. Вона може включати подання заяви, перевірку проекту та видання дозволу з урахуванням внесених змін.
Анулювання дозволу на виконання будівельних робіт	Стосується процедури анулювання дозволу на виконання будівельних робіт. Вона може включати подання відповідної заяви та проведення відповідних процедур для анулювання дозволу.

Джерело: складено автором на основі [7].

Ці послуги спрямовані на регулювання діяльності у певних сферах та забезпечення дотримання відповідних стандартів та правил. Вони дозволяють отримати необхідні ліцензії та дозволи для здійснення певних видів діяльності, забезпечують контроль та безпеку відповідних послуг та дозволяють вносити зміни до вже виданих дозволів.

Таблиця 2.11 - Транспортні послуги

Замовлення індивідуального номерного знаку	Дозволяє громадянам замовити індивідуальний номерний знак для свого автомобіля. Вона може включати процедуру подання заявки, вибір доступних варіантів та оформлення номерного знаку.
Ліцензія на послуги з автоперевезень	Стосується отримання ліцензії на надання послуг з автоперевезень. Вона може включати процедуру подання заявки, перевірку відповідності вимогам та видання ліцензії.
Призначення належного користувача	Дозволяє призначити належного користувача транспортного засобу, який раніше був зареєстрований на іншу особу (наприклад, при продажі автомобіля). Вона може включати подання заявки, перевірку документів та внесення відповідних змін у реєстраційних документах.

Джерело: складено автором на основі [2].

Ці послуги спрямовані на надання підтримки та інформації в сфері транспорту для громадян. Вони допомагають громадянам отримати необхідні дозволи, ліцензії та здійснити реєстраційні процедури пов'язані з автотранспортом.

Окрім вище перерахованих послуг, на порталі ДІЯ можна знайти і багато інших.

Здоров'я - це одна з ключових сфер життя кожної людини, і послуги, пов'язані зі здоров'ям, грають важливу роль у забезпеченні та підтримці нашого фізичного та психологічного благополуччя.

Сертифікати COVID-19 є важливими документами, які підтверджують певні статуси в контексті пандемії COVID-19. Дорослий COVID-сертифікат про вакцинацію дозволяє особі підтвердити свою вакцинацію проти COVID-19. Дорослий COVID-сертифікат про негативний ПЛР-тест свідчить про те, що особа має негативний результат тесту на наявність вірусу. Дорослий сертифікат про одужання від COVID-19 підтверджує, що особа вже перебувала у захворювання та одужала від нього. Аналогічні сертифікати існують і для дітей.

Перевірка медичних висновків є важливою послугою, яка дозволяє перевірити достовірність та валідність медичних документів та висновків. Це може бути важливо при отриманні допомоги, отриманні страховки або здійсненні інших медичних процедур.

Всі ці послуги пов'язані зі здоров'ям та безпекою людей. Вони надають можливість підтвердити вакцинацію, статус відносно COVID-19, негативний результат тесту та інші медичні довідки. Це сприяє збереженню здоров'я громадян і допомагає контролювати поширення хвороби.

Категорія "Документи та громадянство" надає різноманітні послуги, пов'язані з оформленням документів та питаннями громадянства.

Одна з послуг - декларування місця проживання дитини. Це процедура, що дозволяє офіційно вказати місце проживання дитини, що може мати значення для реєстрації в освітніх закладах, отримання медичних послуг та інших сферах життя.

Державна реєстрація прав на нерухоме майно є важливою послугою, яка дозволяє власникам нерухомості офіційно зареєструвати свої права на нерухоме майно, що забезпечує їх законність та захист.

Зняття з місця проживання і зміна місця проживання є послугами, пов'язаними з офіційною зміною місця проживання громадян. Це може бути необхідним при зміні адреси проживання, що може впливати на отримання допомоги, отримання пошти та інших аспектів повсякденного життя.

Витяг про місце проживання є документом, що містить офіційну інформацію про місце проживання особи. Цей витяг може бути потрібним для різних цілей, таких як оформлення документів, зареєстровані на певній адресі.

Повторна видача свідоцтва про народження - це послуга, яка надає можливість отримати дублікат свідоцтва про народження у разі його втрати або пошкодження. Цей документ є важливим для підтвердження особистих даних та громадянства.

Всі ці послуги спрямовані на надання громадянам можливості офіційно оформити документи, змінити реєстраційні дані та отримати необхідні документи, що є важливими для різних аспектів життя та правового статусу особи.

Окремим етапом становлення електронної демократії є створення інституту електронних петицій. Внесення змін до законодавчої бази, створення електронного документообігу, веб-порталів у центральних органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, надання адміністративних послуг через електронні сервіси – все це передувало створенню цього інституту. На сьогоднішній день, вже понад 75 країн світу можуть подавати електронні петиції. Вони мають різні форми, різних суб'єктів створення та різний порядок їх подання.

Указом Президента України № 109/2008 від 07.02.2008 «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення громадян до органів державної влади та

органів місцевого самоврядування» запроваджено прийняття та розгляд звернень громадян, що подаються з використанням мережі Інтернет [15].

Законом України № 577-VIII від 02.07.2015 «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» було введено поняття «електронна петиція», а також закріплено порядок її подання та розгляду. Саме ж тлумачення цього поняття закріплено в частині третій статті 5 Закону України «Про звернення громадян». Цікавий факт: термін «петиція» в цьому законі зустрічається 54 рази.

Отже, електронна петиція – це особлива форма колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та органу місцевого самоврядування.

До загальнодержавного «Класифікатора звернень громадян» також нещодавно були внесені відповідні зміни. В ньому з'явилися такі терміни як «петиція», «електронна пошта», «електронне звернення».

Поява інституту електронної петиції є проявом демократії та дає змогу громадянину не лише вільно висловити свою думку, а й донести її органам влади.

Стаття 231 Закону України «Про звернення громадян» чітко закріплює порядок подання петицій та наголошує, що «громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.» Саме тому, Президент України,

Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України приймають відповідні законодавчі акти. Наприклад, на виконання Указу Президента України № 523/2015 від 28.08.2015 «Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України», на офіційному сайті Голови держави було створено окремий портал для подання електронних петицій [16].

Було встановлено, що користувачами офіційного веб-сайту Президента України є не лише громадяни України, а й невизначені структури й суб'єкти, IP адреса яких не зареєстрована в Україні. Вони проводять маніпуляційні та провокаційні дії, з метою дискредитації електронної демократії та розпалювання інформаційної війни проти України. Тому було прийнято рішення здійснити низку заходів для запобігання маніпуляціям та провокаціям, а саме:

- обов'язкова реєстрація та ідентифікація користувачів;
- не приймається одноразовий e – mail;
- не реєструються користувачі з домену «гу».

Аби громадяни України не схотіли сфальсифікувати волевиявлення, то необхідно за це встановити адміністративну, а може ще й кримінальну відповідальність. Для громадських об'єднань слід передбачити політичну відповідальність.

Проаналізувавши сутність електронної петиції можна сказати, що вона є невід'ємним інструментом демократії, головним компонентом політичного діалогу та політичної практики в Україні. Е-петиція активно використовується громадянами ті їх об'єднаннями як форма колективного звернення до органів влади. Регулюються петиції низкою законодавчих актів. Але вони потребують удосконалення, адже, наприклад, не до кожного органу місцевої влади можна подати петицію, а отже їх статuti потребують внесення відповідних змін.

До законодавчих актів, що потребують змін, відносяться Закон України «Про звернення громадян», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Кодекс України про адміністративні правопорушення та Кримінальний кодекс України. Необхідно більше деталізувати вимоги до змісту петицій аби в подальшому уникати внесення подібних за змістом звернень. Потрібно звернути уваги на досвід зарубіжних країн, які активно використовують електронні петиції, і в яких вони виступають реально діючим інструментом. І в разі, якщо цей досвід є позитивним, то на нього варто спиратися.

Для того, аби система е-петицій була реально діючою в нашій країні та призводила до бажаного результату, вона потребує вдосконалення. Адже цей інструмент краще за все проявляє демократичність суспільства та дає можливість владі з ним зблизитися [14].

Після аналізу державних електронних послуг в Україні можна зробити наступні висновки:

1. Розширення електронних послуг. Україна активно розвиває систему державних електронних послуг, надаючи громадянам зручний та широкий спектр послуг, які можна отримати онлайн. Це сприяє зручності та доступності для громадян, які можуть звертатися до послуг з будь-якого місця та у зручний для них час.

2. Оптимізація адміністративних процедур. Електронні послуги допомагають спростити та прискорити адміністративні процедури, зменшити бюрократію та збільшити ефективність взаємодії з державними органами. Громадяни можуть здійснювати реєстрацію, подавати заяви, отримувати документи та здійснювати інші адміністративні процедури онлайн, що зберігає їхній час та зусилля.

3. Зручний доступ до інформації. Система державних електронних послуг надає зручний доступ до інформації про послуги, правила їхнього надання, необхідні документи та процедури. Це допомагає громадянам бути інформованими та впевненими у своїх діях при отриманні державних послуг.

4. Забезпечення безпеки та конфіденційності. Державна система електронних послуг України забезпечує високий рівень безпеки та конфіденційності персональних даних громадян. Це важливий аспект, який підтримує довіру громадян до електронних послуг та забезпечує їхню захищеність.

Загальний висновок полягає в тому, що державні електронні послуги в Україні розвиваються та сприяють зручності, ефективності та доступності для громадян. Це позитивний крок у напрямку цифровізації та покращення якості взаємодії між державою та громадянами.

РОЗДІЛ 3

ПОКРАЩЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ УКРАЇНИ

3.1 Перспективні напрями розвитку системи електронного врядування

Незважаючи на те, що законодавча база для електронного урядування в Україні просунулася вперед, все ще залишається багато проблемних сфер, які потребують уваги та вирішення.

Існуюча система державної влади в нашій країні не відповідає вимогам України, яка взяла на себе зобов'язання здійснювати комплексні реформи в різних сферах державної політики та дотримуватись європейських орієнтирів державного управління. На жаль, Україна займає погані позиції в глобальних індексах конкурентоспроможності, пов'язаних з державним управлінням.

Згідно з критеріями, викладеними в Індексі глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, Україна посідає 130-те місце серед 144 країн за показником «ефективності уряду». Крім того, вона посідає 103 місце в категорії «прозорість формування державної політики» та 115 місце в категорії «тягар державного регулювання». Однак у рейтингу «Ведення бізнесу», наданому Світовим банком, позиція України дещо покращена. У підсумку в цьому рейтингу Україна посіла 83 місце.

У сучасній світовій спільноті спільним питанням для багатьох країн є відсутність довіри між громадянами та особами, які займають владні посади. В Україні як вирішення цієї проблеми з'явився електронний уряд, впровадження якого останнім часом набирає обертів. Довіра служить для зміцнення влади, надаючи їй відчуття легітимності. Крім того, довіра може покращити перспективи бізнесу на державному рівні та заохотити більше іноземних інвесторів інвестувати. Багато в чому це пов'язано з тим, що всесвітня мережа

електронного державного управління є справжньою можливістю сталого інтерактивного спілкування між усіма гілками державної влади та населенням. Завдяки цьому громадяни не лише отримують доступ до публічної інформації, але й сприяють підвищенню прозорості та підзвітності діяльності уряду.

Окрім поширення інформації про діяльність, проекти та результати уряду, уряд також отримує вигоду від додаткового інформаційного каналу – добровільного внеску громадян – спрямованого на вдосконалення державного управління.

Електронне урядування охоплює більше, ніж просто модернізацію та адаптацію державного управління до потреб інформаційного суспільства. Основна увага приділяється взаємодії між громадянами та владою за допомогою сучасних комунікаційних та інформаційних технологій. На передньому краї електронного урядування є електронна демократія, спрямована на задоволення потреб громадян і досягнення високого рівня соціальної цінності шляхом використання переваг інформаційного суспільства. Крім того, електронний уряд прагне усунути негативні явища, такі як корупція та бюрократія, і формалізувати процеси управління, надаючи пристосовані послуги для задоволення потреб громадян.

Основні критерії розвитку електронного урядування, визначені Організацією економічного співробітництва та розвитку, досі діють в Україні.

Зараз в Україні активна фаза розвитку електронного уряду. Ці зусилля, насамперед, спрямовані на впровадження більш досконалих систем електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису в усіх сферах суспільного життя. Надання послуг як фізичним, так і юридичним особам сприяють використанню Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП), системи «єдиного вікна» та інших супутніх технологій. Значну роль у каталізації та пошвидченні цих процесів відіграла адміністративна реформа, здійснена в Україні. Електронний уряд швидко поширюється на різні сфери, включаючи електронну медицину (де телемедицина є важливим компонентом), електронну освіту (особливо дистанційну), електронну

комерцію, електронний банкінг, транспорт, податкову службу, суди та правоохоронні органи. агентства. Однак із прискоренням розвитку електронного урядування та розширенням сфери його застосування стає все більш важливим підкреслювати відповідальність усіх, хто залучений до цих процесів.

Всебічну та ретельну оцінку системи державного управління в Україні ще належить провести. Проте в системі є кілька важливих проблем, які потребують уваги (рис.3.1).

Рисунок 3.1 - Проблеми системи державного управління

Джерело -

На основі цього сформована думка, що було б корисно розділити всі питання електронного урядування на окремі тематичні блоки для кращої організації та управління.

Професійна підтримка є важливою складовою будь-якої успішної кар'єри чи бізнесу. Він надає людям необхідні інструменти для досягнення своїх цілей і прийняття обґрунтованих рішень. Професійна підтримка може сприяти зростанню та розвитку у вибраній галузі, чи то через наставництво, спілкування чи безперервне навчання. Без такої допомоги люди можуть важко орієнтуватися в складнощах своєї галузі та можуть не повністю розкрити свій потенціал. Блок 1 присвячений пропонуванню всебічної професійної підтримки, щоб допомогти людям процвітати в їхній кар'єрі чи бізнесі.

В Україні є гострий попит на фахівців, які спеціалізуються на реформуванні кількох галузей і секторів. Зокрема, існує потреба в здібних лідерах у системі державної служби, які можуть успішно проводити національні реформи та гарантувати необхідні зміни. Крім того, щоб підвищити ефективність державних організацій, необхідно залучити значну кількість

спеціалістів з питань реформ для впровадження змін у їхні робочі процеси. Основною метою цього реформування є створення груп спеціалістів з реформування в кожному органі виконавчої влади, міністерстві та центральному органі виконавчої влади. Ці групи забезпечуватимуть методичне та ефективно впровадження змін на регулярній основі. Важливо, щоб ці групи склалися з керівників департаментів, експертів, менеджерів різних категорій, які мають практичний досвід впровадження останніх реформ.

Для того, щоб гарантувати успішну реалізацію пріоритетних напрямів реформування, вкрай необхідно залучати висококомпетентних і кваліфікованих державних експертів. Ці експерти мають бути здатні аналізувати політику пріоритетних галузей і відповідно готувати процес формування. Ці спеціалізовані посади для експертів з питань реформ будуть інтегровані у щойно реструктуризовані центральні органи виконавчої влади відповідно до їхніх нових завдань і функцій, які виникли в результаті реорганізації. Для забезпечення успіху цих реформ рекомендується створити спеціальні посади з фіксованою заробітною платою та умовами праці для цих спеціалізованих ролей.

Другий блок інформації стосується сумісності. У цьому розділі описано здатність різних елементів працювати разом без конфліктів чи проблем. Він описує здатність різних компонентів функціонувати в тандемі та висвітлює будь-які потенційні проблеми, які можуть виникнути внаслідок їх взаємодії.

Впровадження електронного урядування в різноманітних публічних сферах відбувалося з часом із використанням різноманітних інформаційних технологій, які часто несумісні одна з одною. Як наслідок, єдиної інформаційної системи та узгодженої бази даних не існує. Для забезпечення належної комунікації між різними державними органами вкрай важливо, щоб технології електронного урядування, які використовуються як державою, так і органами місцевого самоврядування, були подібного типу, якщо не ідентичні. Вирішення цієї проблеми наразі є головним пріоритетом у Європейському Союзі.

Третій блок стосується важливих тем національної безпеки та національної ідентичності.

Ступінь безпеки нашої держави в інформаційній сфері тісно пов'язаний із прозорістю та відкритістю діяльності держави та місцевого самоврядування. Використання систем електронного документообігу разом з іншими системами може підвищити ризик підриву суверенітету нашої держави, на що звернули увагу правоохоронні органи. Кіберзлочини, такі як спроби злому веб-сайтів, що належать державним органам і органам місцевого самоврядування, шпигунське програмне забезпечення, яке зчитує та передає інформацію особам в інших країнах, а також інформаційні війни за допомогою сучасних комунікаційних технологій є одними з типів кіберзлочинів, які відстежуються.

Зусилля щодо впровадження системи електронного урядування в Україні, очолювані спеціалістами-розробниками та технічними фахівцями, не враховували важливість окремих сфер діяльності органів державної влади, що потенційно могло призвести до негативного впливу на національну ідентичність.

Блок 4 – це розділ, який стосується економічної безпеки.

Захист електронної звітності та приватної інформації українських компаній, установ та організацій від неетичних конкурентів залишається на незадовільному рівні.

Політика конфіденційності, також відома як конфіденційність, є ключовим аспектом блоку 5. Політика спрямована на захист конфіденційної інформації, яка збирається, обробляється, зберігається та передається в межах організації. Вкрай важливо дотримуватися цієї політики, щоб сторонні особи не могли отримати доступ до цієї інформації.

Проводячи дослідження, вкрай важливо приділяти особливу увагу вивченню політики конфіденційності.

Створення державних баз даних без чіткого визначення умов доступу до інформації може призвести до втрати даних або їх несанкціонованого розголошення, що остаточно підриває довіру громадян.

Закон України «Про захист персональних даних» містить створене законодавцем положення, яке стосується правовідносин, пов'язаних із захистом та обробкою персональних даних. Це положення призначене для захисту основних прав і свобод людини та громадянина, зокрема права на приватність у особистих питаннях, що стосуються обробки персональних даних. Дія цього закону також поширюється на обробку персональних даних, яка здійснюється повністю або частково автоматизованими методами, а також на обробку персональних даних, які містяться в картотеках або плануються до включення в картотеки з використанням неавтоматизованих засобів. [33]

Шостий блок відповідальності – важливий аспект будь-якого проекту. Це передбачає розуміння та визнання зобов'язань, які впливають із певної ролі чи завдання. Нездатність взяти на себе цю відповідальність може призвести до негативних наслідків як для окремої людини, так і для проекту в цілому. Важливо усвідомлювати коло своїх обов'язків і стежити за їх виконанням якнайкраще. Ігнорування цього блоку відповідальності може призвести до невдач, пропуску термінів і відсутності відповідальності. Тому необхідно усвідомити значимість цього блоку і поставитися до нього серйозно.

У сучасну епоху державотворення все більш актуальною є проблема різноманітних видів юридичної відповідальності. Численні працівники державних установ, органів місцевого самоврядування та сфери послуг не несуть відповідальності за забезпечення доступу осіб до інформації щодо персональних даних інших осіб. Прикладом цієї відсутності відповідальності є такі випадки, як фальсифікація виборів або рекламні кампанії установ і корпорацій.

Непередбачені події, або блок 7, можуть бути значною перешкодою для прогресу та успіху. Ці непередбачені обставини можуть бути непередбачуваними та мати різні форми, наприклад технічні труднощі, проблеми з матеріально-технічним забезпеченням або несподівані затримки. Стикаючись з такими перешкодами, важливо бути гнучким і адаптуватися, щоб подолати їх і продовжувати рухатися вперед.

Відсутність резервних копій при зберіганні всіх документів в електронній формі, а також перехід до дистанційного навчання за допомогою сучасних ІКТ у різноманітних сферах навчання можуть призвести до їх зникнення, якщо виникнуть несподівані інциденти. Якщо розглядати цей сценарій з національної перспективи, він може призвести до повного розпаду.

Наразі публічні послуги лише частково надаються за допомогою електронних засобів, а це означає, що такі збої, як відключення електроенергії, системні збої, електронні черги та збої електронної реєстрації, можуть перешкоджати роботі цих установ у цілому. Тому з метою повного переходу до надання найбільш важливих послуг громадянам в електронному форматі, необхідно, щоб національна безпека та збереження життя були максимально пріоритетними. Деякі вчені вважають, що найефективнішим співвідношенням буде електронний режим 70-80%, а решта оброблятиметься традиційним способом, залежно від важливості послуги.

За останні роки Україна досягла значних успіхів у впровадженні системи електронного урядування. Метою цієї системи є сприяння прозорості уряду, тим самим підвищуючи довіру суспільства до всіх гілок влади. Щоб максимізувати переваги електронного урядування, важливо передбачити та зменшити потенційні ризики впровадження. Щоб досягти цього, ми рекомендуємо сприяти активному діалогу між урядовцями та громадянами для подальшого розвитку електронної демократії. Крім того, державні та місцеві органи влади повинні співпрацювати для розробки ефективних рішень для проблемних територій та активно запобігати виникненню проблем у майбутньому.

Проаналізувавши представлену інформацію про запровадження системи електронного урядування в Україні, стає зрозуміло, що існують численні прогалини, які необхідно негайно вирішити та усунути.

Система є багатообіцяючою та дає позитивні результати, якщо її правильно впровадити та забезпечити необхідними ресурсами для її функціонування.

Безперечно, для успішного впровадження електронного урядування необхідно пройти напружений шлях наближення системи державного управління до європейських стандартів, зберігаючи при цьому українську ідентичність та пам'ятаючи про особливості менталітету та звичаїв українського народу. У результаті ми прагнемо визначити ключові напрямки розвитку системи електронного урядування в Україні.

Метою є створення та впровадження оптимальних стандартів електронного урядування та інноваційних процедур, які підвищать якість державних послуг. Крім того, це дозволить громадянам отримати доступ до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування та державної влади.

Щоб гарантувати стандарти електронного урядування, необхідно створити технічну інфраструктуру, яка постійно оновлюється для відповідності вимогам електронного урядування.

Уряд зосереджується на розвитку інформаційних та комунікаційних технологій у рамках державних послуг та освітніх програм, з особливим наголосом на електронному урядуванні. Крім того, представники державної влади та громадяни активно просувають нові канали комунікації.

Щоб забезпечити успішне впровадження політики електронного урядування та електронної демократії в Україні, вкрай важливо сприяти комплексному та інклюзивному дискурсу, який включає точки зору та вимоги різних регіонів.

Завдяки впровадженню найсучасніших комунікаційних та інформаційних технологій відбулося помітне та позитивне покращення прозорості та підзвітності органів влади. Це зростання динамізму сприяло більш відкритому та доступному уряду.

Для вдосконалення механізмів електронного урядування та електронної демократії необхідно їх постійно вдосконалювати, враховуючи також вимоги центральних органів державної влади та різних регіонів України. Впровадження електронного документообігу як в органах державної влади, так

і в органах місцевого самоврядування є вкрай необхідним, а використання електронного цифрового підпису має бути широко поширене. Незважаючи на це, при роботі з електронними документами необхідно забезпечити інформаційну безпеку.

Метою цього напрямку є посилення залучення громадянського суспільства до захисту свобод і прав населення, а також просування концепції електронної демократії для заохочення більшої участі громадськості в прийнятті рішень на місцевому та регіональному рівнях. З цією метою регулярні оновлення щодо стану урядових справ повинні поширюватися серед громадян через цифрові канали зв'язку. Громадянам України має бути забезпечений вільний і необмежений доступ до відкритої державної інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування.

Для подолання корупції в Україні та завоювання довіри населення до органів державної влади необхідно зменшити ймовірність корупційних дій.

Електронне врядування є постійною частиною світової спільноти, і європейці звикли до його присутності та ефективності. Для того, щоб українські громадяни прийняли електронний уряд, необхідно продемонструвати його ефективність і повну відсутність корупції, що можна гарантувати, віддавши пріоритет прозорості та відкритості в практиках електронного урядування.

Ідея підвищення рівня залученості широкої громадськості до законодавчих і законотворчих ініціатив не є новою у світовій практиці. Однак сама концепція теж не нова.

Зокрема, до країн, що розробили моделі, що стали світовими лідерами, увійшли:

- Австрія;
- Данія;
- Італія;
- Сполучені Штати Америки;
- Швеція;

- Швейцарія.

Обов'язково необхідно надати громадянам можливість брати участь у створенні законодавчих та підзаконних актів. Цього можна досягти шляхом проведення громадських обговорень законопроектів, проектів рішень, нормативно-правових актів як міністерств, так і органів місцевого самоврядування. Крім того, важливо, щоб громадяни брали участь у громадських слуханнях щодо прийняття та внесення змін до проектів містобудівної документації. Місцеві ініціативи також можуть бути використані для забезпечення участі громадян у процесах прийняття рішень, дозволяючи, серед інших заходів, ухвалювати запропоновані ініціативними групами проекти рішень.

Напрямки розвитку систем електронного урядування в Україні та підвищення його якості були виділені нами, показуючи перспективи на майбутнє.

3.2 Розробка державного механізму інформаційного забезпечення в умовах цифрових трансформацій

Електронне урядування є одним із основних факторів забезпечення успіху реформ та підвищення конкурентоспроможності країни. За допомогою національної політики електронного урядування підвищити ефективність суб'єктів електронного урядування та сприяти формуванню взаємовідносин влади, суспільства та громадян.

Розвиток інформаційного суспільства в країні залежить від різних чинників, які взаємодіють між собою. Від національних політик до соціально-економічного розвитку, всі ці аспекти впливають на здатність країни ефективно використовувати інформаційні технології та створювати високотехнологічне інформаційне суспільство. Важливо забезпечити гармонічний розвиток усіх параметрів, що сприятиме створенню стійкої інформаційної інфраструктури, сприятиме інноваціям та забезпечить країну конкурентоспроможністю в

глобальному інформаційному середовищі.

Таблиця 3.1 - Параметри впливу на розвиток інформаційного суспільства

Параметр	Вплив на розвиток інформаційного суспільства
Наявність та послідовність національних політик	Визначають стратегію і підходи до інформатизації
Глобалізація, інформатизація, регулювання ІТ	Творють основу для інтеграції у світовий інформаційний простір
Моніторинг та аналіз використання систем	Допомагають виявляти недоліки та покращувати системи
Технологічна грамотність	Забезпечують здатність суспільства ефективно використовувати ІТ
Законодавство та регулювання	Забезпечують правовий фундамент для розвитку ІТ сфери
Матеріально-технічне забезпечення	Впливають на наявність та якість ІТ інфраструктури
Інвестиції у техніку та технологічні напрями	Сприяють розвитку нових технологій та інновацій
Соціально-економічний розвиток	Визначають рівень потреби та здатність суспільства адаптуватися до змін
Соціальна інфраструктура	Вимагають відповідної інформаційної та технологічної бази

Джерело: складено автором на основі [11].

Аналіз українського електронного урядування вказує на суттєве відставання від світових темпів розвитку. Для вирішення цієї проблеми необхідно створити національний механізм інформаційного забезпечення, спрямований на розв'язання таких пріоритетних завдань:

- недостатній рівень координації, контролю та взаємодії з клієнтами в сфері інформатизації та розвитку електронного урядування, що призводить до скорочення фінансування через економічну кризу;
- виконання завдань і проектів у сфері розвитку електронного урядування з низькою якістю, оперативністю та результативністю в окремих напрямках;
- недостатня законодавча база для регулювання розвитку електронного урядування, яка ще не сформована та не є досконалою;
- недостатня якість управління органами влади розробкою, впровадженням, оперативною підтримкою та експлуатацією інформаційно-телекомунікаційних систем та ресурсів;

- недостатня базова інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура електронного урядування як технологічна та технічна основа для реалізації проектів і завдань у певних сферах;
- відсутність автоматичного обміну даними та взаємодії між інформаційними та телекомунікаційними системами органів влади;
- недостатній рівень інформаційної безпеки та захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах органів влади;
- низький рівень електронної взаємодії органів влади з фізичними та юридичними особами, зокрема надання електронних послуг та доступу до відкритих даних;
- нерозв'язані питання електронної ідентифікації та автентифікації фізичних та юридичних осіб під час взаємодії з органами влади;
- низькі темпи розвитку систем внутрішнього електронного документообігу та інформаційно-аналітичних засобів підтримки управлінських рішень;
- недостатня готовність державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб до впровадження та використання інструментів електронного урядування;
- цифрова нерівність у використанні інформаційно-комунікаційних технологій між центральною та місцевою владою;
- недостатній рівень громадянської активності та контролю в окремих сферах.

Для зміцнення українського електронного урядування необхідно приділити особливу увагу цим проблемам та розробити стратегію для їх вирішення.

Причина відставання України від розвинених країн полягає в тому, що впровадження цифрових технологій відбувається занадто повільно, відстає розвиток технологічної бази.

Серед основних викликів, які існують, слід виділити наступні: якість та

безпека, адвокація, участь та довіра, впровадження публічних консультацій, відкриті дані, інституційний розвиток, освіта, регіональна та галузева цифрова трансформація.

Передумовами та чинниками загрози окреслено: незавершеність нормативно-правової бази у сфері кібербезпеки та застарілість у сфері захисту інформації, повільне імплементація норм європейського законодавства у вітчизняне законодавство, недостатнє регулювання цифрової частини кримінальних розслідувань, а також низький рівень юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства у цій сфері, відсутність у більшості міністерств і відомств відповідних структурних підрозділів, необхідного кадрового забезпечення та належного контролю за кіберзахистом.

Незважаючи на стрімкий розвиток ІКТ та їх широке використання в державному управлінні протягом останнього десятиліття, залишаються невирішеними такі проблеми:

- існує велика кількість різноманітних успадкованих та впроваджених інформаційних систем в державних установах, які не використовуються для електронної взаємодії;
- низька якість інформаційних систем органів державної влади;
- відсутність єдиного показника, що пов'язує однотипну інформацію в різних статусних джерелах інформації;
- відсутність мінімальних вимог до інтероперабельності (системної сумісності) національних інформаційних ресурсів;
- невизначеність уніфікованих вимог (формат, стандарт, послідовність) електронної взаємодії національних інформаційних ресурсів;
- відсутність єдиної функціональної системи електронної взаємодії національних інформаційних ресурсів;
- не вистачає основних національних електронних реєстрів, таких як реєстри населення та адресні реєстри.

Основні проблеми та перешкоди для реалізації цифрових можливостей в Україні включають: нерозвинену інфраструктуру, низько-технологічну освіту,

територіальну цифрову нерівність, незначну частку інновацій у цифровій економіці, технологічну застарілість державних організацій та структур, відсутність спроможності до стандартизації. цифрових систем для забезпечення інформаційної безпеки на рівні надання послуг, низький рівень національної підтримки модернізації основних засобів виробництва до цифрових засобів виробництва, непропорційна структура ринку інформаційних технологій.

В умовах цифрової трансформації запропонований національний механізм інформаційного забезпечення електронного урядування дозволить вирішити існуючі проблеми та успішно реалізувати концепцію розвитку електронного урядування в Україні.

Реалізація механізмів інформаційного забезпечення електронного урядування здійснюється фінансовими, організаційними та інформаційними методами за основними принципами (відкритість, прозорість, простота, зручність, оперативність отримання електронних послуг, довіра та безпека даних).

Автоматизація та оптимізація адміністративних процесів, електронні форми взаємодії, створення інтернет-порталів, відкриті дані є ключовими інструментами реалізації цього механізму, який може забезпечити суттєве покращення якості послуг фізичним та юридичним особам та підвищити відкритість, державу органи влади та місцевого самоврядування.

Структура національного механізму доставки інформації включає правові, інституційні, організаційні та цифрові елементи доставки.

Правовий захист включає державну нормативно-правову базу, яка регулює розвиток електронного урядування в Україні.

Основними нормативно-правовими документами у цій сфері є Програма економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада» на 2010-2014 роки, Стратегія розвитку інформаційного суспільства, Національна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, Постанова Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», а саме Стратегії реформування державного управління в

Україні до 2021 року, яка визначає та узагальнює проблемні органи розвитку електронного урядування в діяльності держави, механізми їх розвитку.

Пріоритетами у цій сфері мають стати аналіз впровадження державних концепцій і планів розвитку електронної демократії та їх впровадження, формування та прийняття національної стратегії цифрового розвитку, яка має відповідати пріоритетам цифрової стратегії Європейської Комісії та визначати підхід до розвитку цифрової держави, інструменти та бачення, загальне вдосконалення відповідних процедур і процесів. На законодавчому рівні необхідно посилити відповідальність за порушення законодавства про відкриті дані, сформулювати стандарти оприлюднення даних, встановити контроль якості даних.

Національний план інформатизації має визначити основні шляхи створення та впровадження уніфікованих стандартів цифрових інструментів для забезпечення інтероперабельності та узгодженості цифрового розвитку на національному та місцевому рівнях, відкритості архітектури ІТ-рішень, поетапного розвитку цифрової інфраструктури.

Реалізація механізмів інформаційного забезпечення електронного урядування здійснюється через діяльність та контроль суб'єктів адміністративних процедур (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України) та організаційних структур (Кабінет) Цифрова трансформація України, Міністерство інформаційної політики, Державне агентство з питань науки, інновацій України та інформаційних технологій, Національний комітет, Національний нагляд у сферах зв'язку та інформатизації) для формування інституційного забезпечення.

Система електронного урядування включає такі структурні елементи: електронні послуги, електронний уряд, електронна демократія, електронна комерція. Діяльність у цій сфері зосереджена на оцифруванні електронних послуг, оцифруванні регіону, використанні потенціалу штучного інтелекту для покращення процесу надання державних послуг, підтримці ініціатив у секторах CivicTech і GovTech, які передбачають створення послуг на основі даних. ,

розробка «дійових» проектів, а Громадяни проводять громадські консультації та впроваджують розумні рішення соціального інтересу.

Забезпечення участі громадськості у прийнятті рішень та виділення частини місцевого чи державного бюджету є важливою умовою формування довіри суспільства до влади. Підтримка розвитку інструментів електронної демократії та вдосконалення їх процедур на державному та місцевому рівнях є важливим завданням для забезпечення їх сталого та ефективного функціонування.

Цифрова підтримка національних механізмів включає цифрові національні платформи, портали, центри надання інформаційних послуг, відкриті дані, цифрову освіту з цілеспрямованою лідерською орієнтацією, ефективну комунікацію, здатність до впровадження змін, розвиток цифрових навичок, цифрову компетентність, цифрове робоче місце, електронний документообіг система, блокчейн. Багатоканальна інформація та участь громадян у використанні ІКТ, електронна ідентифікація громадян, кіберзахист та ефективні системи боротьби з кіберзлочинністю.

Стратегія цифровізації державного управління має передбачати цифровізацію публічних послуг, розвиток цифрових компетенцій державних службовців. Основними заходами щодо реалізації стратегії цифровізації є: масштабне застосування ІКТ та цифрових технологій, формування новітнього дизайну освітніх просторів, модернізація інфраструктурного обладнання, модернізація інфраструктурного обладнання та ін.

Впровадження нових технічних та управлінських рішень, методик онлайн-навчання з використанням цифрових освітніх ресурсів.

Серед службовців державних органів та органів місцевого самоврядування мають бути спеціалісти, здатні координувати впровадження механізмів електронного урядування та комплексних систем державних органів, а також постійну підтримку цієї системи, яка висуває високі вимоги до державних послуг. органи місцевого самоврядування та військовослужбовці проходять якісну спеціальну та профільну підготовку [28].

Рисунок 3.2 - Ключові компоненти трансформацій в організаціях публічного сектору

Джерело: побудовано автором за даними [29]

На порталі Дія запустили перші онлайн-курси з підвищення цифрової грамотності громадян і держслужбовців. Проте вищі навчальні заклади не мають програм підготовки та перепідготовки, спрямованих на цифрову трансформацію, щоб забезпечити сталість цифрової трансформації. Підвищення цифрової грамотності населення, громадських об'єднань та бізнесу дозволить запроваджувати та розповсюджувати освітні ресурси, цифрові інструменти для розвитку спроможностей органів влади всіх рівнів, створювати спеціалізовані програми підготовки та перепідготовки персоналу цифрової трансформації.

Під час формування цифрового суспільства важливо розуміти всіх контрагентів його розвитку (державних службовців, громадян, бізнесу), результати яких можна отримати в Україні за умови успішної реалізації напрямку цифрового розвитку (табл. 3.2).

З метою запровадження ефективної системи захисту персональних даних, прозорості публічної політики оприлюднення даних рекомендовано внести відповідні зміни до закону про кібербезпеку, положення «Закону України про захист персональних даних», ратифікації Конвенції Ради Європи про Cybercrime впроваджує високоякісні системи для якісного швидкого реагування на кіберзагрози, покращення якості та автоматизованого контролю безпеки

створених ІТ-рішень (веб-платформ, веб-сайтів, спеціального програмного забезпечення, мобільних додатків).

Таблиця 3.2 - Ключові результати від розвитку цифрових компетентностей

Для держави	Для громадян	Для органів публічної влади
Забезпечення зниження рівня витрат на загальнодержавні витрати на 0,3% від валового внутрішнього продукту шляхом ефективного управління ресурсами та впровадження економічних заходів. Впровадження системи вбудовування даних в процеси ухвалення рішень, використання автоматичних алгоритмів для забезпечення швидкості та точності процесів прийняття рішень. Проведення принципового реінжинірингу процесів з метою оптимізації та ефективного використання ресурсів, а також моніторингу ситуації в режимі реального часу. Це включає прискорення процесів, збільшення числа індикаторів економічного стану, отриманих з альтернативних джерел, наявність адресної державної підтримки, впровадження дистанційного контролю об'єктів контролю і надзору та інших інноваційних заходів.	Забезпечення високого рівня задоволеності громадян якістю надання публічних послуг шляхом впровадження ефективних процесів та стандартів, які гарантують високу якість та відповідність потребам користувачів. Покращення швидкості та якості надання послуг з мінімізацією очного контакту з державними органами. Це може включати впровадження онлайн-сервісів, електронних формулярів та автоматизацію процесів для забезпечення швидкого та зручного отримання послуг. Збільшення частки цифрових послуг, які надаються в проактивному режимі, тобто активному представленні та наданні послуг перед тим, як громадяни просять про них. Це дозволяє громадянам отримувати необхідні послуги швидко та без зайвих зусиль. Зростання частки даних, що надаються громадянами одноразово, без необхідності повторного вводу однакової інформації. Це спрощує процес отримання послуг і полегшує громадянам взаємодію з державними органами. Впровадження персоналізації публічних послуг, тобто налаштування та адаптація послуг до індивідуальних потреб та вимог громадян. Це дозволяє забезпечити більш ефективне та особисте обслуговування громадян.	Поширення цифрової культури шляхом підвищення усвідомленості та прийняття цифрової реальності. Розвиток навичок ефективної роботи в цифровому середовищі та особистого розвитку, що дозволяють громадянам та державним службовцям успішно функціонувати в цифровому суспільстві. Створення та розвиток єдиної цифрової платформи взаємодії для державних службовців, бізнесу та громадян. Ця платформа сприяє ефективній комунікації, обміну даними та послугами між різними сторонами, спрощує процеси та покращує якість обслуговування. Оптимізація процесу діловодства в державних органах з метою поліпшення продуктивності та ефективності працівників. Це може включати автоматизацію рутинних завдань, впровадження електронного документообігу та забезпечення легкого доступу до необхідної інформації, що сприяє швидшому та ефективнішому виконанню обов'язків.

Джерело: побудовано на основі [8]

Отже, національний механізм розвитку електронного урядування в умовах цифрової трансформації має передбачати:

- законодавче обмеження прав і свобод людей, громадян і бізнесу на доступ до інформації, починаючи з використання Інтернету, та загальне зниження демократичності, прозорості та відкритості органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- брак інформації, часу та ресурсів для прийняття раціональних рішень;
- підвищити вимоги до захисту інформації в інформаційно-комунікаційній системі під час збору, зберігання, передачі, обробки тощо;
- особливості функціонування системи державного управління в умовах ведення кібервійни та загроз кібертероризму, можливість зовнішнього відключення мережі Інтернет.

Результатом впровадження механізму інформаційного забезпечення українського електронного урядування є розвиток елементів цифрової інфраструктури та підвищення рівня електронної готовності органів державного управління до використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Розвиток електронного урядування в Україні забезпечить формування нового рівня управління державою та суспільством у цілому, підвищить довіру до держави та її політики, покращить взаємодію органів державної влади та місцевого самоврядування, бізнесу, громадян та державні службовці.

Якісна система електронного урядування матиме позитивний вплив на загальний процес і наслідки подальших радикальних змін в українському суспільстві, насамперед соціально-економічних реформ, розвитку соціальної держави з впливовими інститутами громадянського суспільства, особливо в тих методах і метод потреб. Форма інституційної взаємодії має важливе значення для взаємодії органів державної адміністрації та місцевого самоврядування з суспільством та громадськими організаціями.

3.3 Удосконалення механізмів електронного урядування в Україні

Розвиток електронного урядування та демократичних процесів, а також застосування загальноновизнаної системи демократичних цінностей, включаючи активну участь громадян та інститутів громадянського суспільства в процесах формування та реалізації державної політики, відіграють важливу роль у забезпеченні економічного та соціального прогресу в державі.

Успіх стратегії використання ІТ-технологій громадянами, бізнесом та державою в Україні може бути досягнутий шляхом дотримання трьох ключових компонентів: проникнення технологій, поглинання технологій та інтенсивне використання їх потенціалу.

Важливими пріоритетними напрямками, які свідчать про намір країни розвивати електронне урядування, є наступні:

- створення правил для надання телекомунікаційних послуг та розвиток відповідної інфраструктури;
- забезпечення довіри та безпеки в цифровій економіці;
- розвиток електронної торгівлі (eCommerce), електронної митниці (eCustoms) та електронної логістики (eLogistics);
- забезпечення розвитку цифрових навичок серед населення;
- підтримка інформаційного аналізу та поширення електронного здоров'я.

Виконання цих пріоритетних напрямків сприятиме подальшому розвитку електронного урядування в Україні та сприяє будівництву сучасного цифрового суспільства.

Незважаючи на проведені обговорення, Україна поки не зробила значних кроків у розробці національної стратегії розвитку широкосмугового доступу до Інтернету (ШСД). Такий документ є ключовим для створення необхідної інфраструктури та гармонізації цифрових ринків. Це викликає деякі проблеми, такі як недостатня інформація про ситуацію з наданням послуг інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в країні, відсутність системного аналізу європейського досвіду (включаючи досвід країн Східного партнерства) з

впровадження та використання сучасних ІКТ-послуг і технологій, відсутність єдиної узгодженої методології збору та обробки інформації щодо розвитку цифрової інфраструктури, відсутність єдиного координаційного центру зі стратегічного планування розвитку цього напрямку, а також розрив між попитом і технічними можливостями.

З метою забезпечення сучасного та гармонійного розвитку телекомунікаційних мереж та використання передових технологій в Україні, визначені наступні пріоритетні напрямки:

1. Розробка сучасних широкосмугових мультисервісних транспортних мереж на основі єдиних сумісних з Інтернет-протоколами стандартів.

2. Розвиток передових технологій для широкосмугового доступу абонентів, включаючи волоконно-оптичні лінії, оптичні мережі, радіотехнології та надширокосмуговий радіодоступ.

3. Прискорене розширення телекомунікаційних мереж у сільських, гірських та депресивних регіонах, використовуючи найефективніші технології.

4. Уніфікація системи нумерації телекомунікаційних мереж відповідно до європейських стандартів.

5. Оптимізація всіх компонентів телекомунікаційної інфраструктури в українському сегменті Інтернету, включаючи систему транзиту Інтернет-трафіку, для забезпечення рівних умов для споживачів та розвитку інформаційного суспільства.

6. Забезпечення можливості вибору постачальників телекомунікаційних та інформаційних послуг, включаючи послуги альтернативних маршрутів та кодів мереж операторів, з фокусом на якість надання послуг.

7. Забезпечення доступу до інформаційно-довідкових служб та служб екстреного виклику, включаючи системи екстреної допомоги населенню, шляхом впровадження єдиного телефонного номеру.

8. Розробка науково-технічної та нормативно-правової бази для

розширення національної багатооператорської мережі, заснованої на мультисервісних транспортних мережах.

9. Активне використання радіотехнологій для мобільного зв'язку та впровадження систем абонентського радіодоступу.

10. Партнерство в створенні національної супутникової системи зв'язку.

11. Модернізація та розвиток спеціальних телекомунікаційних мереж для національної безпеки та оборони, включаючи мережі Державної системи урядового зв'язку, національної системи конфіденційного зв'язку, спеціальної позаміської мережі зв'язку та мереж Воєнної організації держави.

12. Розвиток загальнодоступних мереж, таких як телефонна мережа та мережі мобільного зв'язку, шляхом поступового переходу до мереж наступного покоління з конвергенцією інформаційних, мультимедійних та телекомунікаційних технологій та послуг.

13. Впровадження послуги збереження номера абонента при зміні телекомунікаційної мережі або оператора. Наші зусилля щодо розвитку телекомунікаційних мереж українського сегмента Інтернету націлені на створення широкого доступу до передових телекомунікаційних послуг, розвиток інфраструктури для гармонізації цифрових ринків та просування інформаційного суспільства в Україні. Реалізація цих напрямів сприятиме поліпшенню телекомунікаційної інфраструктури, забезпеченню якісного доступу до Інтернету, покращенню обслуговування споживачів та стимулюванню інноваційного розвитку в цифровій сфері країни.

Основними пріоритетами для досягнення цих цілей є наступні (табл. 3.3)

Таблиця 3.3 - Основні пріоритети

Пріоритет	Опис
Прискорення розробки національної стратегії розвитку широкосмугового доступу до Інтернету	Розробка національної стратегії, яка визначатиме конкретні кроки і заходи для розширення доступу до швидкісного Інтернету по всій країні.
Аналіз поточного стану широкосмугового доступу до Інтернету	Аналіз поточного стану широкосмугового доступу до Інтернету, щоб ідентифікувати обмеження, проблеми та можливості для подальшого розвитку.

Продовження таблиці 3.3

Створення єдиної бази даних	Створення єдиної бази даних, яка буде містити інформацію про суб'єктів ринку телекомунікацій, інфраструктуру телекомунікаційних мереж та картографування інфраструктури. Це сприятиме кращій координації та плануванню розвитку телекомунікаційного сектору.
Забезпечення нормативно-правового та законодавчого забезпечення	Забезпечення нормативно-правового та законодавчого забезпечення, включаючи визначення терміна "ширококутний доступ до Інтернету", розробку технічних вимог до ширококутного доступу, введення ширококутного доступу як універсальної послуги, створення системи моніторингу якості послуг ширококутного доступу та інших заходів для захисту прав споживачів.
Моніторинг стану цифрової інфраструктури	Моніторинг стану цифрової інфраструктури, включаючи аналіз конкуренції на цифрових ринках та відповідність українського законодавства стандартам ЄС. Це допоможе забезпечити справедливую конкуренцію, інвестиції та розвиток інноваційних рішень в цифровому секторі.
Впровадження мотиваційних державних інструментів	Впровадження мотиваційних державних інструментів для провайдерів та користувачів з метою стимулювання розширення ширококутного доступу до Інтернету та підвищення його якості.

Джерело: складено автором на основі [2].

У рамках реалізації політики Східного партнерства важливим етапом буде створення регіональної системи надання транскордонних цифрових послуг та пілотної транскордонної системи електронного підпису. Це сприятиме розширенню співпраці з партнерами у регіоні та забезпечить взаємовигідність цифрових послуг.

Важливими етапами в цьому процесі будуть розробка дорожньої карти співпраці, визначення електронних сервісів, які будуть надаватись за допомогою електронних довірчих послуг, укладення міжнародної угоди та її ратифікація Верховною Радою України, а також впровадження зобов'язань у національне законодавство для ефективного функціонування транскордонної цифрової інфраструктури.

Погоджуємось з науковцями щодо необхідності оновлення законодавства

та вирішення проблем, пов'язаних з електронним документообігом, електронними довірчими послугами, захистом інформації та електронним цифровим підписом. Ці кроки є ключовими для покращення ефективності та надійності електронного документообігу в Україні.

Розробка і впровадження концепції розвитку документаційного забезпечення підприємства, системи електронного документообігу та підвищення кваліфікації співробітників є важливими кроками для успішної реалізації електронного документообігу. Також важливо визначити розподіл обов'язків та повноважень між учасниками системи, щоб забезпечити ефективну співпрацю.

Створення гармонізованих систем електронної торгівлі з країнами Східного партнерства і відповідність їх стандартам ЄС є важливим завданням. Розробка національної дорожньої карти, проведення досліджень у сфері електронної логістики та впровадження цифрових транспортних коридорів є необхідними етапами для досягнення цих цілей.

Проблеми гармонізації нормативно-правової бази з нормами ЄС в сферах митного оформлення, електронної комерції та електронної логістики дійсно можуть уповільнювати впровадження пілотних систем. Розв'язання цих проблем потребує спільних зусиль з боку владних органів, бізнес-спільноти та експертів.

Усунення цих перешкод та вирішення проблем сприятимуть розвитку електронного документообігу, електронної торгівлі та зміцненню співпраці в рамках Східного партнерства.

Основні завдання включають розробку та затвердження механізмів для розрахунків у електронному форматі, законодавче регулювання діяльності суб'єктів електронної торгівлі, регуляцію використання електронних довірчих послуг, створення єдиного регулятора та системи захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі, а також забезпечення ефективного захисту персональних даних.

Україна має ключові завдання на шляху до побудови цифрових платформ,

які включають імплементацію норм регламенту e-IDAS, приєднання до програм ЄС, таких як ISA2, e-CODEX, e-Invoicing, Single Digital Gateway, а також впровадження системи електронної взаємодії відповідно до вимог ЄС, зокрема European Interoperability Framework 2.0. Також важливо провести роботи щодо гармонізації документів електронної митниці з вимогами ЄС та введення Єдиного уніфікованого документу для забезпечення сумісності з європейськими стандартами.

Ці заходи допоможуть створити сприятливу та конкурентоздатну середу для електронної комерції в Україні, спростити зовнішньоекономічну діяльність та забезпечити гармонізацію з нормами європейського законодавства.

Основні стратегічні напрямки, мають великий потенціал для розвитку цифрових навичок та компетенцій в Україні. Ці кроки можуть сприяти побудові ефективної системи для оцінки, розвитку та сертифікації цифрових навичок, що відповідають потребам ринку праці.

Створення міжгалузевої робочої групи з представників зацікавлених стейкхолдерів, розробка комплексної національної стратегії розвитку цифрових компетенцій та навичок є важливими кроками для координації зусиль та визначення пріоритетів у цій сфері.

Створення Коаліції за цифрові навички і робочі місця на зразок європейського досвіду може сприяти мобілізації ресурсів та партнерства між різними секторами для розвитку цифрових навичок.

Розробка переліку цифрових компетенцій та навичок для окремих галузей на основі фреймворка Digital Competence 2.1 допоможе уточнити та стандартизувати вимоги до цифрових навичок у конкретних сферах діяльності.

Створення комплексної методології для досліджень ситуації в сфері розвитку цифрових компетенцій та навичок дозволить здобути об'єктивну інформацію про поточний стан і визначити пріоритетні напрямки розвитку.

Впровадження в національну систему статистики покращеної національної системи індикаторів розвитку цифрових компетенцій та навичок на основі Eurostat забезпечить моніторинг та оцінку прогресу в цій сфері.

Проведення незалежного дослідження рівня цифрових навичок різних груп населення допоможе зрозуміти потреби та виявити групи, які потребують особливої уваги та підтримки.

В цілому, ці стратегічні напрямки сприятимуть розвитку цифрових навичок та компетенцій в Україні і підвищенню їх унікальності, що в свою чергу допоможе створити конкурентноздатну робочу силу та сприяти цифровій трансформації країни.

Таблиця 3.4 - Стратегічні напрямки розвитку цифрових навичок

Крок	Опис
Створення інноваційних пілотних проєктів	Пропонується запровадити пілотні проєкти з використання сучасних технологій у сфері електронного документообігу, таких як блокчейн, штучний інтелект, автоматизація робочих процесів тощо. Це дозволить випробувати нові рішення, збільшити ефективність та надійність електронного документообігу.
Підтримка інноваційних стартапів	Розвиток екосистеми для інноваційних стартапів, спрямованих на розвиток електронного документообігу, може забезпечити появу нових ідей та технологій. Це може бути здійснено через надання фінансової підтримки, створення інкубаторів та акселераторів, організацію конкурсів та програм підтримки молодих підприємців.
Створення інформаційної платформи та навчальних ресурсів	Розробка централізованої інформаційної платформи, яка забезпечуватиме доступ до актуальної інформації про електронний документообіг, його правове регулювання, технології та найкращі практики. Також важливо створити навчальні ресурси, які допоможуть користувачам набути необхідні навички та компетенції щодо електронного документообігу.
Партнерство зі зовнішніми експертами та міжнародними організаціями	Співпраця з експертами з інших країн та міжнародними організаціями може допомогти впроваджувати передовий досвід, стандарти та найкращі практики в сфері електронного документообігу. Такі партнерства можуть забезпечити обмін знаннями, технологіями та експертною підтримкою.
Залучення громадськості та зацікавлених стейкхолдерів	Важливо створити механізми для активної участі громадськості та зацікавлених стейкхолдерів у процесі розробки та впровадження стратегічних завдань. Це може бути здійснено через проведення громадських консультацій, організацію публічних обговорень та залучення експертів з різних галузей.

Джерело: складено автором на основі [13]

Ці додаткові кроки допоможуть підвищити ефективність стратегічних завдань національних установ щодо розвитку електронного документообігу в Україні.

Таблиця 3.5 - Ключові показники цифрової інфраструктури

Ключовий показник	Опис
Безпека та довіра до цифрової економіки	Відсоток підприємств, які мають офіційну політику безпеки ІКТ. Відсоток користувачів Інтернету, заражених вірусами чи іншими комп'ютерними інфекціями, що призводять до втрати інформації чи часу. Відсоток підприємств, які відстежують користувачів Інтернету на наявність цільової реклами. Відсоток користувачів Інтернету, які уникають онлайн-покупок в особистих цілях з міркувань безпеки.
Цифрова інфраструктура	Доступ до Інтернету за технологією доступу. Середня швидкість мобільного та фіксованого доступу.
Електронна комерція	Відсоток населення, яке купує послуги, товари та контент через Інтернет. Відсоток обороту через електронну комерцію.
Розвиток цифрової грамотності	Відсоток населення з цифровими навичками вище базового рівня.
Електронне здоров'я	Відсоток лікарів загальної практики, які використовують електронні мережі для обміну медичними даними. Відсоток населення, яке використовує веб-сайт для запису на прийом до лікаря. Відсоток лікарів загальної практики, які використовують електронні мережі для передачі електронних рецептів фармацевтам.

Джерело: складено автором на основі [20].

Водночас, система індикаторів моніторингу цифрового розвитку повинна бути достатньо гнучкою та швидко реагувати на зміни в цифрових технологіях. У цьому процесі важлива участь організацій громадянського суспільства у формуванні такої системи. Як і більшість інших регіонів, Україні ще належить розробити національну дорожню карту для гармонізації систем електронної охорони здоров'я країн-партнерів відповідно до норм ЄС. Процес гармонізації законодавства знаходиться на початковій стадії. Тому створення пілотного транскордонного сервісу електронної охорони здоров'я в області відкладається до подальшого повідомлення. Але з впровадженням інфраструктури цифрових послуг електронної охорони здоров'я в Україні створені технічні передумови.

Таблиця 3.6 - Технічні передумови цифровізації охорони здоров'я

Завдання	Опис
Формування єдиного інформаційного простору охорони здоров'я	Створення єдиної платформи, яка буде об'єднувати всі дані про пацієнтів, медустанови та працівників охорони здоров'я. Це дозволить забезпечити ефективне прийняття управлінських рішень на всіх рівнях, підвищити якість медичної допомоги та зменшити витрати.

Продовження таблиці 3.6

Реалізація пілотних проектів послуг електронної охорони здоров'я	Впровадження пілотних проектів, які дозволять протестувати нові технології та моделі надання медичної допомоги. Це дозволить накопичити досвід і розробити найкращі практики, які можна буде впровадити на національному рівні.
Розробка національних дорожніх карт на основі норм ЄС	Розробка національних дорожніх карт, які визначають етапи та пріоритети розвитку електронної охорони здоров'я в кожній країні. Це дозволить забезпечити гармонізацію систем електронного здоров'я між країнами-партнерами та подолання відставання в розвитку з ЄС.
Підвищення спроможності національних регуляторів у сфері eHealth	Підвищення спроможності національних регуляторів у сфері eHealth, щоб вони могли ефективно регулювати нові технології та моделі надання медичної допомоги. Це дозволить захистити права пацієнтів і гарантувати якість медичної допомоги.
Аналіз національних правових інструментів, пов'язаних з eHealth	Аналіз національних правових інструментів, пов'язаних з eHealth, з метою врахування технологічних змін, змін в інформаційному ландшафті охорони здоров'я в країнах Східного партнерства та Європейському Союзі. Це дозволить забезпечити відповідність національних правових інструментів сучасним вимогам і найкращим практикам.

Джерело: складено автором на основі 9].

Реалізація напряду вдосконалення механізмів електронного урядування в Україні матиме низку позитивних наслідків:

- Створить умови для розвитку бізнесу: електронні послуги дозволять бізнесу отримувати доступ до державних послуг у більш зручний і швидкий спосіб, що сприятиме його розвитку.
- Покращить інвестиційний клімат: прозорість і контрольованість процесів державного управління підвищать довіру інвесторів до України.
- Сприятиме економічному зростанню: підвищення ефективності державного управління дозволить заощадити кошти, які можна буде направити на розвиток економіки.
- Забезпечить активну участь громадян у політичному процесі: електронні інструменти дозволять громадянам більш активно брати участь у політичному житті країни.
- Зробить модернізацію державного управління більш прозорим і контрольованим процесом: електронні інструменти дозволять громадянам та бізнесу відстежувати процеси державного управління та контролювати їх.

- Зміцнить довіру до держави та її політики: прозорість і контрольованість діяльності державних органів підвищать довіру громадян до держави.
- Покращить взаємодію між органами державної влади та місцевого самоврядування, бізнесом, громадянами та державними службовцями: електронні інструменти дозволять налагодити більш ефективну взаємодію між різними учасниками суспільного життя.

Впровадження електронного урядування в Україні є важливим кроком на шляху до побудови ефективної та відповідальної системи державного управління. Воно сприятиме розвитку економіки, підвищенню довіри до держави та її політики, а також покращенню взаємодії між різними учасниками суспільного життя.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Електронне урядування - це процес використання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) для покращення взаємодії між органами державної влади, громадянами, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами. Воно включає в себе широкий спектр заходів, таких як надання електронних послуг, розвиток відкритих даних, використання електронних підписів та інших засобів електронного документообігу.

Теоретичні засади електронного урядування в Україні базуються на принципах відкритості, прозорості, ефективності та доступності. Впровадження електронного урядування в Україні є важливим кроком на шляху до побудови ефективної та відповідальної системи державного управління.

Електронне урядування має потенціал принести значні користі для України. Однією з його головних переваг є можливість поліпшити якість державних послуг, зробивши їх більш доступними та зручними для громадян. Завдяки електронним послугам, громадяни зможуть отримувати необхідну інформацію та послуги в онлайн-режимі, що зекономить їхній час та спростить взаємодію з владними органами.

Крім того, електронне урядування може покращити ефективність державного управління, допомагаючи зменшити витрати та підвищити продуктивність. Автоматизація процесів і впровадження ефективних інформаційних систем дозволять державі краще спрямовувати ресурси та реагувати на потреби громадян.

Збільшення прозорості та підзвітності влади є ще однією важливою перевагою електронного урядування. Громадяни та бізнес отримають можливість отримувати доступ до інформації про діяльність органів державної влади, що сприятиме збільшенню довіри до влади та підвищить рівень підзвітності.

Проте, для успішного впровадження електронного урядування, Україні необхідно вирішити ряд проблем. Перш за все, це недостатнє фінансування, оскільки впровадження сучасних технологій вимагає значних фінансових витрат. Тут важливо знаходити ефективні шляхи залучення ресурсів та оптимізації витрат.

Також важливо вирішувати питання низького рівня цифрової грамотності населення. Необхідно забезпечити доступ до Інтернету та навчання громадян використанню цифрових технологій.

Недосконале законодавство в сфері електронного урядування також є проблемою. Необхідно активно працювати над адаптацією законів до міжнародних стандартів та розвивати відповідний правовий каркас.

Незважаючи на існуючі проблеми, в Україні вже зроблено значний прогрес у розвитку електронного урядування. Зокрема, впроваджено ряд успішних проектів, таких як Єдиний портал державних послуг "Дія" та система електронних закупівель ProZorro.

Далі Україна має продовжувати роботу над впровадженням електронного урядування, щоб забезпечити громадянам та бізнесу доступ до якісних та ефективних державних послуг.

Поточна система електронного урядування в Україні має свої власні особливості, які потребують уваги та подальшого вдосконалення. Однією з цих особливостей є розпорошеність системи, де електронні послуги надаються різними органами державної влади та місцевого самоврядування. Ця розпорошеність може створювати складнощі для громадян та бізнесу, які шукають необхідну інформацію або послуги.

Ще однією проблемою є недостатня доступність електронних послуг. Деякі послуги можуть бути доступні лише для обмеженої кількості громадян або бізнесу, що обмежує можливість всіх широко користуватися ними. Це може призвести до нерівності в доступі до державних ресурсів.

Крім того, інформація про електронні послуги не завжди є достатньою та актуальною. Громадяни та бізнес очікують, що вони зможуть знайти необхідну

інформацію легко та швидко, але нерідко ця інформація виявляється неповною або застарілою, що може ускладнювати їхню взаємодію з державними органами.

Концепція розвитку електронного урядування в Україні орієнтується на важливі заходи, які сприятимуть модернізації та поліпшенню системи державних послуг. Серед цих заходів першочергове місце займає централізація. Планується створення єдиної платформи, на якій громадяни та бізнес матимуть можливість звертатися для отримання різноманітних електронних послуг. Це дозволить спростити та зробити їх більш доступними та зручними для всіх користувачів.

Другий важливий крок - це розширення доступності електронних послуг. Планується забезпечити можливість отримання цих послуг для всіх громадян та бізнесу. Це означає роботу над покращенням доступу до Інтернету для всіх верств населення та надання можливості користуватися електронними послугами навіть тим, хто має обмеження чи особливі потреби.

Третім ключовим елементом є покращення інформативності системи електронного урядування. Планується надавати повну та актуальну інформацію про всі доступні електронні послуги, їх умови та процедури. Це допоможе громадянам та бізнесу приймати обізнані рішення та ефективно користуватися послугами.

Усі ці заходи спрямовані на створення більш сучасної, зручної та доступної системи електронного урядування в Україні, яка задовольнятиме потреби всього суспільства та сприятиме поліпшенню якості державних послуг.

Державні електронні послуги в Україні вже сьогодні мають величезні переваги, які сприяють покращенню якості державних послуг та спрощують взаємодію громадян та бізнесу з органами влади.

Перш за все, слід відзначити зручність електронних послуг. Вони стають доступними за будь-яких обставин, дозволяючи громадянам та бізнесу звертатися до державних органів в будь-який час і з будь-якого місця, де є доступ до Інтернету. Це робить взаємодію з владою значно зручнішою та швидшою, а також допомагає заощадити час та зусилля громадян.

Другою важливою перевагою є ефективність. Впровадження електронних послуг дозволяє органам державної влади скоротити витрати та оптимізувати робочі процеси. Автоматизовані системи обробки інформації допомагають зменшити бюрократію та паперову роботу, що підвищує продуктивність та швидкість надання послуг.

Не менш важливою перевагою є прозорість. Електронні послуги дозволяють громадянам та бізнесу отримувати доступ до інформації про роботу органів державної влади. Це сприяє збільшенню відкритості та підзвітності влади перед громадянами. Громадяни можуть легко відстежувати статус своїх заявок чи документів, а бізнес - отримувати необхідну інформацію для своєї діяльності.

Загалом, державні електронні послуги в Україні відкривають нові можливості для зручного та ефективного взаємодії між громадянами, бізнесом та органами влади, сприяючи покращенню державного управління та підвищенню рівня підзвітності влади перед громадянами.

Розвиток системи електронного урядування в Україні передбачає низку перспективних напрямів, які мають важливе значення для подальшого поліпшення державних послуг та спрощення взаємодії між владою, громадянами і бізнесом.

Першим із них є розвиток відкритих даних. Ця ініціатива дозволяє публічним органам надавати інформацію відкрито та доступно для громадськості. Громадяни та підприємці можуть використовувати ці дані для розробки нових продуктів, послуг та аналізу роботи владних структур.

Другий важливий напрямок - розвиток штучного інтелекту. Штучний інтелект може використовуватися для автоматизації процесів надання державних послуг, швидкого розпізнавання документів, та підвищення ефективності роботи владних органів. Він може вплинути на поліпшення обслуговування громадян та бізнесу.

Третім напрямком є розвиток мобільних технологій. Мобільні додатки та сервіси дозволяють громадянам та бізнесу отримувати доступ до державних

послуг у будь-який час та в будь-якому місці. Це зробить взаємодію з владою ще більш зручною та доступною.

Крім того, важливим елементом є розробка державного механізму інформаційного забезпечення в умовах цифрових трансформацій. Це включає в себе розвиток цифрової інфраструктури, єдиної інформаційної платформи та єдиного стандарту електронних послуг.

Для успішного впровадження цих перспективних напрямків важливо забезпечити належне фінансування, розвивати цифрову грамотність населення та вдосконалювати законодавство в сфері електронного урядування. Відповідно до цих заходів, Україна матиме можливість покращити якість державних послуг та створити більш доступну та ефективну систему електронного урядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова Л.В., Мохова Ю. Л. Удосконалення механізмів електронного урядування в Україні в умовах цифрових перетворень. *Public Administration and Regional Development*. 2022. №1. С. 10–29.
2. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування : [монографія]. К. : Юрінком Інтер, 2016. 135 с.
3. Бачило І.Л. Правова платформа побудови електронного держави. *Інформаційне право*. 2018. № 4. С. 3 - 8.
4. Бертяков А., Сумін А. Автоматизація документообігу. *Фінансовий директор*. 2018. № 7-8. С. 23-25.
5. Бисага Ю. М., Берч В. В., Нечипорук Г. Ю., Чечерський В. І., Романчук, О. З. Електронне урядування: конституційно-правове дослідження: монографія. 2021. Ужгород. РІК-У.2021. 196 с.
6. Верховна Рада України. Офіційний сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zak> (дата звернення 18.09.2023)
7. Демкова М. Матеріали дистанційного курсу - Технології е-урядування / Матеріали дистанційного курсу. URL : <http://www.znannya.org/?view=concept:318> (дата звернення 01.08.23 р.)
8. Дубов Д.В. Основи електронного урядування. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2012. 176 с.
9. Жилияєв І.Б., Семенченко А.І. Етапи розвитку електронного урядування: сутність та термінологія. *Теорія та практика державного управління* 1.64. 2019. С.17-28.
10. Калішенко Є. Правове забезпечення розвитку електронного урядування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 140-146.
11. Кириченко Я. С. Удосконалення моделі розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу:

обліково-фінансовий та управлінський аспекти», 22-23 березня 2023 р. Дубляни. 2023 – С. 54-56

12. Кириченко Я. С. Удосконалення розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій України Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ" 27-28 квітня 2023 року. м. Херсон – м. Хмельницький. 2023 – С. 428-431
13. Косарєв Т.В. Принципи реалізації концептуальних засад електронного урядування. *Міжнародні відносини. Серія" Економічні науки".* 2018. № 14 - С. 112-114.
14. Костенко І. В. Основні принципи електронного урядування. *Часопис Київського університету права.* 2019. № 4. С. 117-121.
15. Котух Є. В. Електронне урядування як нова парадигма публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід.* № 3. 2020. С. 122-127.
16. Кравців Х.В. Організаційні основи формування електронних інформаційних ресурсів : диплом. робота за освіт.-кваліф. рівнем «магістр» : спец. 8.02010501 – документознавство та інформаційна діяльність магістер. програма – документознавство та інформаційна діяльність / Христина Володимирівна Кравців; наук. керівник к. іст. н., ст. викладач І.Р. Недошитко. – Тернопіль, 2017. – 119 с.
17. Кужда Т. І. Електронне урядування в Україні та в світі. Матеріали І міжрегіональної науково-практичної конференції: *Проблеми публічного управління та адміністрування на регіональному рівні.* 2019. С. 57-58.
18. Міхровська М. Публічна адміністрація, державне управління та електронне урядування: особливості взаємозв'язку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Право 69. 2022. С. 299-303.
19. Міценко Н. Г. Цифрова компетентність трудових ресурсів як основа розвитку цифрової економіки // Підприємництво і торгівля: тенденції

- розвитку: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2022 року). Одеса, 2022. С. 41–43.
20. Мохова Ю. Л. Інституційно-правовий механізм забезпечення електронного урядування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. № 13-14. 2021. С. 93-97.
 21. Нижній Т.В. Теоретичні засади електронного урядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 112-116.
 22. Полушина Л.В. Впровадження системи електронного документообігу. *Сучасні технології діловодства і документообігу*. 2015. № 4 (52). С. 41-59.
 23. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 24. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 649-р від 20.09.2017 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.
 25. Рудь І. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»: цілі, напрями, пріоритети. Електронний режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=782:strategiya-ukrajina-2020&catid=8&Itemid=350
 26. Рябченко Т.О. Народна правотворча ініціатива як форма реалізації законотворчих повноважень народу. *Правові засади функціонування публічної влади щодо забезпечення інтелектуального розвитку та безпеки суспільства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 трав.2016 р., Суми, Україна ; Сумський держ. ун-т, юрид. фак.-т. Суми, 2016. С. 27–30.*
 27. Соломко Ю. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2. С. 135-143. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2018_2_16.
 28. Соломко Ю. І. Механізми надання адміністративних послуг засобами електронного урядування. Diss. PhD Thesis. з держ. упр. Харків, 2020.

29. Сопілко І.М., Сай Р.Є. Електронне урядування, як елемент електронної демократії в Україні. *Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal" Air and Space Law"* 2.55. 2020. С.102-107.
30. Федотов М. А. Право громадян на участь у здійсненні громадського контролю. *Праці з інтелектуальної власності*. 2015. Т. 21. № 2. С. 5 - 26.
31. Чальцева О.М., Лаврищева А.О. Е-урядування: перспективи впровадження в українському просторі. *Політичне життя*. 2017. №4. С. 48-53
32. Чукут С. А., Загвойська О.В., Цимбаленко Я. Ю. Основи електронного урядування. 2022.
33. Шуляк В. Система нормативно-правового забезпечення електронного урядування в Україні. *Вісник Національної академії державного управління*. 2015. № 3. С. 133–142
34. Щербанюк О.В. Народна правотворча ініціатива як перспективний інститут прямої демократії в Україні. *Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. 2013. № 2. С. 367.
35. Юртаєв А.Н. Електронний уряд: концептуальні підходи до побудови. Х: Харк. держ. ун-т, 2016. С. 28.
36. E-Government Development Index. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information> (дата звернення 02.09.2023).
37. Speedtest Global Index. URL: <https://www.speedtest.net/global-index> (дата звернення 02.09.2023).